

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliseras på Kungl. biblioteket år 2012

A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1923: 72

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

KUNGL. ELEKTRIFIERINGSKOMMITTÉNS MEDDELANDEN. 21.

KORT REDOGÖRELSE

FÖR

ELEKTRIFIERINGSKOMMITTÉNS VERKSAMHET

SAMT

FÖRSLAG TILL ORGANISATION AV STATENS
VERKSAMHET BETRÄFFANDE LANDETS
ELEKTRIFIERING

S T O C K H O L M

1 9 2 3

Statens offentliga utredningar 1923

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående magistraternas befrämnde i visst avseende från ansvar för kronouppbörden m. m. Norstedt. 57 s. *Fl.*
2. Förslag till lag om försäkringar om lönsomhet vid förtätningar. Del 5 av fattigårdslagsstiftningskommitténs betänkanden. Palmquist. xi, 423 s. *S.*
3. Spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande. Norstedt. 41 s. *Jo.*
4. Betänkande med förslag till lag om församlingsstyrelse samt till bestämmelser om folkskoleärendens överflyttning från den kyrkliga till den borgerliga kommunen m. m. Palmquist. vij, 304 s. *E.*
5. Skolkommisionens betänkande. 5. Organisatoriska och ekonomiska utredningar. Norstedt. 236 s. *E.*
6. Utredning angående vissa spörsmål rörande städernas domstolsväsen. Av N. Herlitz. Norstedt. 164 s. *Ju.*
7. Statens ställning till järnvägarna i olika främmande länder. Av A. Lilienberg. Tullberg. 411 s. *K.*
8. Folkomröstningskommitténs utredningar angående referendum i främmande länder. 4. Folkomröstningsinstitutet i Nordamerikas förenta stater. Av H. Tingsten. Tullberg. iv, 399 s. *Ju.*
9. Förslag till strafflag, allmänna delen, samt förslag till lag angående villkorlig frigivning jämte motiv. Marcus. xii, 534 s. *Ju.*
10. Folkomröstningskommitténs utredningar angående referendum i främmande länder. 3. Folkomröstningsinstitutet i den schweiziska demokratien, dess förutsättningar, former och funktioner. Av A. Brusewitz. Tullberg. 281 s. *Ju.*
11. Utredning rörande ombyggnad av Strömsholms kanal samt utsträckning av kanalen från Smedjebacken till Ludvika. Meddelande från Kungl. Kanalkommisionen. Nr 5. Häggström. 133 s. 2 kart. *K.*
12. Betänkande och förslag angående det ecklesiastika arrendeväsendet. Beckman. xij, 239 s. *E.*
13. Vägkommissionens betänkande. 4. Förslag till lag om enskilda vägar m. m. Marcus. 147 s. *K.*
14. Betänkande och förslag till avtal rörande Stockholms bangårdsfråga. Beckman. 46 s. 10 kart. *K.*
- 15–17. Försvarsrevisionens betänkande. 3. Betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende. Del 1. Inledande avdelning, lantförsvaret, vision, 681 s. Del 2. Sjöförsvaret, sammanfattning av revisionens förslag, särskilda yttranden (2), 741 s. Del 3. Bilagor. (2), 90, 33, 28, 19, 53, 85, 4, 30, 2, 48, 30, 36, 6 s. Beckman. Fö.
18. Kommunalförfattningskunnigas betänkande 4 med förslag till lag om landsting m. m. Beckman. 235 s. *S.*
19. Betänkande angående decisiv folkomröstning, avgivet av folkomröstningskommittén. Tullberg. 40 s. *Ju.*
20. Folkomröstningskommitténs utredningar angående referendum i främmande länder. 5. Folkomröstningsinstitutet utanför Schweiz och Förenta staterna. Tullberg. 71 s. *Ju.*
21. Betänkande angående ordnandet av Stockholms förortsbanefråga. Blom. 126 s. 11 kart. *K.*
22. Betänkande och förslag i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster. 3. Kvinnans behörighet att innehava prästerlig och annan kyrklig tjänst. Marcus. 51 s. *Ju.*
23. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1894 angående jordfastning m. m. Norstedt. 56 s. *Jo.*
24. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 6. Utredning angående lämpliga distributionssystem för landsbygdselektrifiering. Beckman. viii, 192 s. *Jo.*
25. Inventering av odlingsjord längs Inlandsbanan från Ströms södra sockengräns till Storuman. Tullberg. 30 s. 2 kart. *Jo.*
26. 1921 års pensionskommittés betänkande. 2. Betänkande angående avveckling av den stärkhus efter präst tillförsäkrade förmånen av tjänst- och nädar samt beredande i sammanhang därmed av förbättrad pensionering från prästerskapets änke- och pupillkassa. Tullberg. 100 s. *E.*
27. Underdåigt betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare i domsagorna m. m. Beckman. 85 s. *Ju.*
28. Underdåigt betänkande med förslag till förordning angående tillverkning av brännvin m. m. Blom. 67 s. *Fl.*
- 29–30. Den industriella demokratiens problem. 1. Betänkande jämte förslag till lag om driftsnämnder. 240 s. *S.*
2. Den industriella demokrati i utlandet. 267 s. Tullberg. *S.*
31. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 18. Den svenska mekaniska verkstadsindustriens utveckling intill krigsutbrottet. Av E. Linder. Tullberg. iv, 435 s. *Fl.*
32. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 19. Sveriges bryggeriindustri. Av A. Lilienberg. Tullberg. iv, 40 s. *Fl.*
33. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 20. Garveriindustriens produktion förhållanden. Av W. Smith. Marcus. iv, 175 s. *Fl.*
34. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 21. Kvalitetsfrågan hos det svenska vetet. Av H. Nilsson Elle. Marcus. 16 s. *Fl.*
35. Samorganisation av riksstädsbiblioteket och den centrala stadsförvaltningen i bok- och bibliotsävsändelse. Av V. Gödel. Marcus. 54 s. *Fl.*
36. Betänkande och förslag rörande förvaring av förmiskat tillräckliga förbrytare jämte förslag till internering av farliga återfallsförbrytare. Lund, Berlin. 116 s. *Ju.*
37. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 22. Översiktstabeller angående den svenska industriens utveckling 1891–1920 jämte anmärkningar. Marcus. iv, 147 s. *Fl.*
38. Efterskrift till Om röstsammanräkning vid kommunala val enligt lagarna den 9 juni 1922. Av E. v. Heidenstam. Beckman. (s. 53–61) *S.*
39. Om röstsammanräkning vid kommunala val enligt lagarna den 9 juni 1922. Av E. v. Heidenstam. Andra upplagan. Med efterskrift Beckman. (4), 61 s. *S.*
40. Jordkommissionens betänkande. 6. Om sociala arrendebestämmelser, avlösning av arrendejordbruk, förekommande av vanhuvud, upphåvande av fideikommiss i fast egendom, anskaffande av tomtmark till bostäder m. m. Marcus. 502 s. *Ju.*
41. Skolkommisionens betänkande. 6. Om rätt för elever, utesignerade från statens högre lärolinneseminarium, att ymma inträde vid universitet och där avlägga examen samt om folkskollärarens förbildning i vetenskapligt avseende. Norstedt. 63 s. *E.*
42. Lagerhus- och kylhuskommitténs betänkande. 2. Lagerhusväsendet i Sverige och därmed sammanhängande förhållanden. Norstedt. viii, 300 s. *Jo.*
43. Föreslag till tullstadsgåta jämte motivering. Norstedt. (2), 134 s. *Fl.*
44. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 23. De svenska järn- och metallmanufakturindustriernas utveckling med särskild hänsyn till förhållanden vid tiden närmast före världskrigets utbrott. Av G. Delling. Tullberg. iv, 196 s. *Fl.*
45. Tull- och traktatcommitténs utredningar och betänkanden. 24. Undersökning angående jordegendomsviriedades utveckling i Sverige och vissa främmande länder. Av K. Åmark. Marcus. iv, 93 s. *Fl.*
46. Sammandrag av yttranden över stadsplanlagskommitténs betänkande med förslag till stadsplanelag och författningsar som därmed hava samband samt bostadscommissionens betänkande med förslag till byggnadssättiga. Palmquist. 367 s. *Ju.*
47. Kommunikationsverkens lönekommitté. 5. Betänkande angående beredande av semester åt viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Fahlerantz. 49 s. *K.*
48. Anvisningar rörande vissa åtgärder för möjliggörande av ökad spannmålsbeläning från jordbrukskarta sida. Norstedt. 43 s. *Jo.*
49. Statens ställning till järnvägarna i Sverige med särskild hänsyn till inlösningsfrågan. Av A. Lilienberg. Tullberg. vi, 268 s. *K.*
50. Redegörelse fra det av de danske, norske og svenska Kraftoverføringskommisioner nedsatte elektrotekniske udvalg angaaende elektrisk Kraftoverføring fra Norge til Danmark. Kobenhavn. Jørgensen & C. o. 135 s. *K.*

Fortsättning å omslagets tredje sida.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1923: 72

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

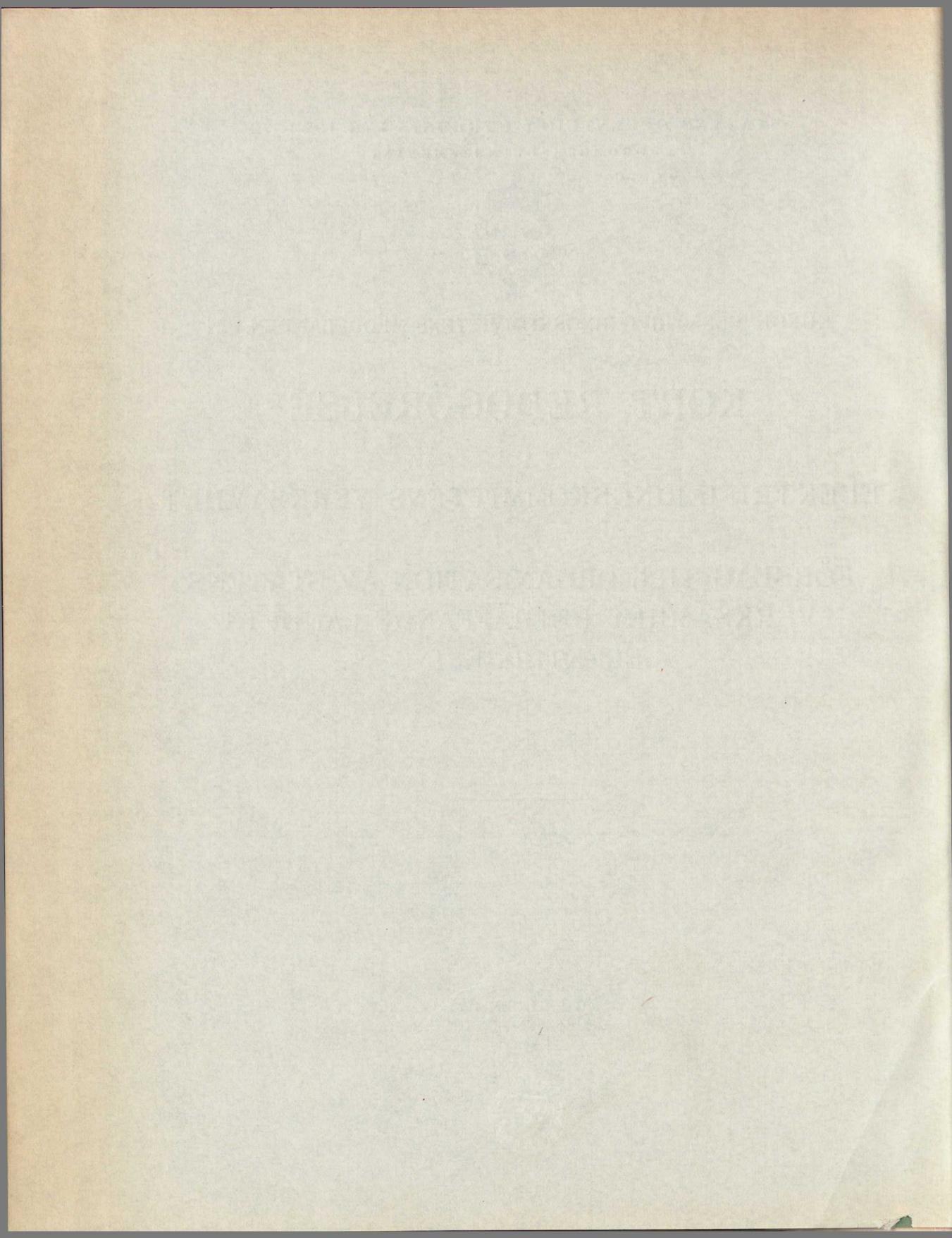

KUNGL. ELEKTRIFIERINGSKOMMITTÉNS MEDDELANDEN. 21

KORT REDOGÖRELSE
FÖR
ELEKTRIFIERINGSKOMMITTÉNS VERKSAMHET
SAMT
FÖRSLAG TILL ORGANISATION AV STATENS
VERKSAMHET BETRÄFFANDE LANDETS
ELEKTRIFIERING

SERIEN C: VI

STOCKHOLM 1923
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI
[1409 23]

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet	5
2. Kort redogörelse för Elektrifieringskommitténs verksamhet samt förslag till organisation av statens verksamhet beträffande landets elektrifiering	11
Förhandlingar i Riksdagen angående landsbygdens elektrifiering	11
Elektrifieringskommitténs arbetsuppgifter	13
Ursprungligt program för de tekniska utredningarna	13
Fullföljandet av programmet för de tekniska utredningarna	15
Statsbidrag till elektrifiering av viss bygd	16
De hittills existerande elektriska distributionsföretagens ekonomiska svårigheter	18
Lämpliga elektriska lantgårdsinstallationer. Mönstergårdar	19
Elektrifieringsarbetets framtida organisation	20

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR.

Tabell I över vissa data beträffande elektrifieringen av Sveriges landsbygd bilaga 1	
Tabell II över vissa data beträffande elektrifieringen av Sveriges landsbygd » 2	
P. M. beträffande elektrifieringsförhållanden i utlandet	» 3
P. M. rörande de franska elektriska distributionsföretagens ekonomiska svårigheter	» 4

the principle
of the law of gravitation
and the law of motion
of bodies in space
are now established
with such exactitude
as to leave no room
for doubt that they will
remain unshaken
in the future.

It is also shown
that the law of gravitation
is not only true
in the case of the sun
and the planets,
but also in the case
of the earth and the
moon.

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Den 13 juli 1917 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande statsrådet och chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet att tillkalla högst åtta sakkunnige för att med ledning av riksdagens skrivelser den 29 maj 1915 i fråga om anordnande av upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft och den 9 juni 1917 angående de åtgärder, som kunde inom den närmaste framtiden ifrågasättas, för att genom statens försorg få till stånd en så allmän elektrifiering av landsbygden, som omständigheterna kunde medgiva, verkställa utredning beträffande berörda förhållanden och inkomma med förslag i ämnet. På grund härv anmodade departementschefen samma dag, den 13 juli 1917, undertecknade F. Vilh. Hansen, Richard Hermelin, Jöns Pålsson, P. H. Sjöblom, W. Borgquist och Alfred Ekström även som byråchefen Moritz Vilhelm Heyman att verkställa ifrågavarande utredning och förordnade tillika till de sakkunnigas ordförande undertecknad Hansen.

Sedermore anmodade departementschefen den 21 augusti 1917 undertecknad Axel F. Enström att i egenskap av sakkunnig jämte övriga tillkallade sakkunnige verkställa sagda utredning samt den 27 december 1918, sedan byråchefen Heyman avlidit, undertecknad Erik Insulander att inträda såsom sakkunnig i Heymans ställe.

Kommittén sammanträdde första gången den 28 augusti 1917, och har arbetet sedermore oavbrutet fortsatts. Kommittén utsåg inom sig en subkom-

mitté, bestående av de tekniskt sakkunnige, som hade att förbereda frågorna från teknisk synpunkt, innan desamma framlades för Kommittén. Arbetet inom Kommittén i dess helhet har bedrivits förutom vid plenarsammanträden framför allt, genom att ärendena cirkulerat bland ledamöterna.

Nämnda dag den 13 juli 1917 återkallades och överlämnades till Kommittén den remiss av riksdagens skrivelse den 29 maj 1915, som skett till Kommerskollegium, Lantbruksstyrelsen och Vattenfallsstyrelsen gemensamt. Till Kommittén överlämnades vidare en av herr Kronlund m. fl. ingiven underdånig hemställan av den 7 maj 1916 om åtgärder för den elektriska kraftens spridning, vilken Kommittén anser hava beaktats genom av statsmakterna vidtagna åtgärder, t. ex. inrättandet av kraftledningslånefonden. I sina utredningar har Kommittén tagit ställning till i skrivelsen uttalade synpunkter.

Till Kommittén har vidare överlämnats avskrift av en till Kungl. Domänenstyrelsen ställd skrivelse från vissa kronoarrendatorer om vidtagande av erfordriga åtgärder för jordbrukets elektrifiering å kronans utarrenderade domäner, till vilken skrivelse Kommittén skall återkomma i sitt härtill fogade betänkande.

Kommittén har avgivit underdåliga utlåtanden den 18 mars 1918 över vissa delar av riksdagens berörda skrivelser den 29 maj 1915, den 1 november 1918 över en av Lantmännens Elektriska Centralförening u. p. a. gjord framställning om ett anslag av 10 000 kronor som bidrag till föreningens verksamhet, den 11 juni 1919 över Kommerskollegii förslag till förordning angående utförande av elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m., den 3 december 1919 över Lantbruksstyrelsens underdåliga skrivelse den 15 oktober 1919 angående proposition om anslag för år 1921 åt statskonsulnten för landsbygdens elektrifiering m. m., den 19 december 1919 över Riksföreningens för landsbygdens elektrifiering u. p. a. ansökan om bidrag till sin verksamhet, den 3 mars 1920 över Kalmar läns elektricitetsförenings framställning om anslag för Ölands elektrifiering, den 19 januari 1923 över Örebro läns hushållningssällskaps hemställan om utredning angående de elektriska distributionsföretagens nuvarande ekonomiska ställning och den 29 januari 1923 över Riksföreningens för landsbygdens elektrifiering två särskilda skrivelser om inrättande av »elektriska mönstergårdar» och systematisk upplysningsverksamhet på landsbygdselektrifieringens område.

Vidare har Kommittén på grund av remisser avgivit yttranden den 11 april 1918 över en av herr Lübeck m. fl. i riksdagens andra kammare väckt motion, nr 162, om anslag till planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering, den 11 april 1918 över en av herr Andersson i Knapasjö m. fl. i samma kammare väckt motion, nr 15, om anläggning av elektriska kraftstationer vid mindre vattenfall å landsbygden, den 11 mars 1919

över en av herr Andersson i Knapasjö m. fl. i samma kammare väckt motion, nr 22, av enahanda innehåll som sistnämnda nr 15, en av herr Johansson i Hässlås i samma kammare väckt motion, nr 122, om ökning av kraftledningslånefonden, en av herr Bogren i samma kammare väckt motion, nr 87, innehållande hemställan, att riksdagen ville till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp av 10 000 kronor att under dåvarande år utgå som statsbidrag till Riksföreningen för landsbygdens elektrifiering u. p. a. för anställande av sak-kunnig personal, en av herr Rosén i första kammaren väckt motion, nr 76, om ändring i gällande bestämmelser angående lån från kraftledningslånefonden och en av herr Bergström i Bäckland i andra kammaren väckt motion, nr 93, rörande statsbidrag till bolag och andelsföreningar, som för sina intressenters räkning anlagt kraftstation för belysningsändamål och jordbruksdrift, den 13 mars 1919 över två motioner, nr 15, i första kammaren och nr 101, i andra kammaren, beträffande rätt för Sydsvenska Kraftaktiebolaget att inköpa eller, om inköp ej kunde medgivas, arrendera vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagan samt den 16 mars 1923 över en av herr Johansson i Bro i andra kammaren väckt motion, nr 198, angående meddelande av vissa bestämmelser rörande elektriska anläggningar för belysning och kraftöverföring.

I underdålig skrivelse av den 3 maj 1923 har Kommittén hemställt om Kungl. Maj:ts åtgärder i syfte att de utredningar, som Kommittén ej hunnit fullborda, måtte bliva slutförda, sedan Kommittén upplösts, samt att vissa andra av Kommitténs uppgifter måtte provisoriskt fullföljas i avvaktan på beslut om inrättandet av ett centralt statsorgan för landets elektrifiering.

Under vardera av åren 1918 och 1922 har i Stockholm avhållits en s. k. elektrifieringsvecka, under vilken hållits föredrag av, bland andra, Kommitténs ledamöter och tjänstemän, och har Kommittén även bemyndigats lämna bidrag till kostnaderna för mötenas anordnande.

Allt sedan år 1918 har riksdagen för främjande, i vad på länsstyrelserna ankomme, av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering anvisat för vart och ett av åren 1918—1922 ett anslag av 100 000 kronor samt för 1923—1924 ett anslag å 65 000 kronor. Kommittén har avgivit förslag till dessa anslags fördelning ävensom därvid yttrat sig om vissa i samband härförde remitterade underdåliga framställningar.

Såsom Kommittén redan vid flera tidigare tillfällen framhållit, har Kommittén uppfattat sitt egentliga uppdrag så, att Kommittén först och främst verkställt vissa tekniska utredningar, vilka, bland annat, innehålla dels beskrivning över den landsbygdselektrifiering, som redan är utförd, dels beräkningar över kraftbehovet inom landets olika delar. Vidare har för varje län planerats ledningsnät för landsbygdens förseende med kraft, varjämte kostnaderna för denna elektrifiering ävenledes beräknats. Dessa utredningsarbeten,

vilka Kommittén ansett nödvändiga och grundläggande för fullgörandet av sin uppgift, hava uppdelats i tre serier, som betecknats med bokstäverna A, B och C och som närmare angivas i Kommitténs härtill fogade slutbetänkande.

Hittills hava följande utredningar avlämnats:

- Den 9 november 1918 redogörelse för en studieresä till Danmark;
den 20 februari 1920 utredning angående de allmänna förutsättningarna i avseende på krafttillgångar, kraftbehov och kraftöverföring för elektrifiering av kraftdistriktet Sydsvenska—Hemsjö samt angående den hittillsvarande elektrifieringen av Malmöhus läns landsbygd och de åtgärder, som böra vidtagas för befrämjande av elektrifieringens utveckling;
den 5 oktober 1920 utredning beträffande lämpligheten av 380 volt för landsbygdsdistribution;
den 7 augusti 1921 utredning beträffande en generell metod för beräkning av distributionsnät för landsbygdsdistribution;
den 7 augusti 1921 utredning beträffande en generell metod för beräkning av energi- och effektbehov vid landsbygdselektrifiering;
den 29 januari 1923 utredning beträffande lämpliga distributionssystem för landsbygdselektrifiering;
den 29 januari 1923 utredning angående de allmänna förutsättningarna med avseende på krafttillgångar, kraftbehov och kraftöverföring för elektrifiering av Sveriges olika kraftdistrikts;
den 21 mars 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Gävleborgs län;
den 7 maj 1923 tre särskilda utredningar beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Blekinge, Kopparbergs och Värmlands län;
den 9 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västmanlands län;
den 18 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Kristianstads län;
den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Jämtlands län;
den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Norrbottens län;
den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Gotlands län;
den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Jönköpings län;
den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Hallands län;

den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västernorrlands län;

den 31 maj 1923 utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Västerbottens län.

Då enligt Kungl. Maj:ts beslut Kommitténs verksamhet skall upphöra den 31 maj 1923, har Kommittén icke kunnat slutföra samtliga å Kommitténs program upptagna tekniska utredningar. Sålunda återstår ännu först och främst utredningar beträffande Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län. Då emellertid inom dessa län Vattenfallsstyrelsen är den huvudsakliga kraftleverantören, och landsbygdens elektrifiering sålunda där torde verkställas på ett mera enhetligt och planmässigt sätt, synas utredningar för dessa, om de framdeles anses behövliga, i så fall kunna bliva av mera summarisk beskaffenhet än för de län, där staten ej alls eller endast i ringa omfattning distribuerar elektrisk energi. Vidare hava påbörjade utredningar beträffande Östergötlands, Örebro, Kronobergs och Kalmar län samt den speciella utredningen om Ölands elektrifiering icke kunnat avslutas.

Beträffande övriga frågor, som legat inom Kommitténs verksamhetsområde, tillåter sig Kommittén hänvisa till det härvid fogade betänkandet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut av den 22 november 1918 har Kommittén fungerat såsom ledande, sammanhållande och övervakande organ för de hos länsstyrelserna anställda eller med dem adjungerade särskilda sakkunnige för landsbygdselektrifieringen, i den mån detta låtit sig göra med hänsyn till Kommitténs organisation och verksamhet i övrigt.

För verkställande av de här ovan omtalade tekniska utredningarna har Kommittén i överensstämmelse med nådigt brev den 23 november 1917 inrättat en teknisk byrå. Som föreståndare för denna byrå har varit anställd till och med den 31 december 1918 civilingenjör Ernst Heineman. Därefter voro såsom avdelningschefer anställda civilingenjörerna Nils Ekwall från nämnda dag och Torsten Staaf från och med den 26 april 1919 till den 6 oktober 1920. Från sistnämnda dag har Ekwall ensam fungerat såsom byråns föreståndare och som Kommitténs tekniske sekreterare. Dessutom har Kommittén såsom sekreterare anlitat förste sekreteraren i Kungl. Vattenfallsstyrelsen Mauritz Skeppstedt.

För att i möjligaste mån förkorta den för de synnerligen tidsödande tekniska utredningarnas verkställande erforderliga arbetstiden har Kommittén i fråga om vissa s. k. länsutredningar anlitat utomstående sakkunniga institutioner. Sålunda har Kommittén åt Södra Sveriges Ångpanneförening lämnat i uppdrag att för Kommitténs räkning i viss omfattning komplettera den utredning om elektrifiering beträffande Malmöhus läns landsbygd, vilken Ång-

panneföreningen verkställt för Malmöhus läns hushållningssällskap, och vilken utredning Kommittén sedermera lätit ingå i sin serie av länsutredningar. Vidare har Kommittén åt Södra Sveriges Ångpanneförening uppdragit att för Kommitténs räkning utarbeta utredningar beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom dels Kristianstads län, dels Hallands län. Den för elektrifieringens befrämjande i Västernorrlands län bildade sammanslutningen, Västernorrlands läns elektriska förening, uppdrog på sin tid åt Mellersta och Norra Sveriges Ångpanneförening att för länets räkning utreda frågan om planmässig elektrifiering av landsbygden inom nyssnämnda län, varvid Ångpanneföreningen hade att ställa sig till efterrättelse direktiv, lämnade av Elektrifieringskommittén. Kommittén har också samarbetat med Mellersta och Norra Sveriges Ångpanneförening i detta avseende på sådant sätt, att den av Ångpanneföreningen gjorda utredningen sedermera fått ingå i Kommitténs serie av länsutredningar.

Utom ovannämnda utredningar har Kommittén ansett sig böra söka slutbehandla spörsmålet om ett centralt organ för handläggning av de betydelsefulla frågor rörande landets elektrifiering, som allt framgent komma att föreligga.

Det betänkande, som härförmed värdsamt överlämnas, innehåller förslag i detta avseende och utgör Kommitténs yttrande med anledning av ovannämnda nädiga remiss av den 13 juli 1917. Betänkandet innehåller därjämte redogörelse för övriga frågor, vilka varit föremål för Kommitténs överläggningar, men av vilka flera ej hunnit slutbehandlas inom den för Kommitténs verksamhet utsatta tiden.

Till Kommittén överlämnade remisshandlingar återställas härjämte.

Stockholm den 31 maj 1923.

F. VILH. HANSEN.

RICHARD HERMELIN.

JÖNS PÅLSSON.

PER HENNING SJÖBLOM.

W. BORGQUIST.

ALFRED EKSTRÖM.

AXEL F. ENSTRÖM.

ERIK INSULANDER.

Nils Ekwall.

Mauritz Skeppstedt.

KORT REDOGÖRELSE

FÖR ELEKTRIFIERINGSKOMMITTÉNS VERKSAMHET SAMT FÖRSLAG TILL ORGANISATION AV STATENS VERKSAMHET BETRÄFFANDE LANDETS ELEKTRIFIERING.

Kommittén anser sig till en början böra lämna en kortfattad redogörelse för vad inom riksdagen förekommit beträffande frågor, som sammanhänga med Kommitténs tillsättande och verksamhet.

Vid 1914 års riksdag förekommo motioner av herr Ingeström i 1:sta kammaren och herr Kronlund i 2:dra kammaren med begäran om utredning rörande elektrifieringens främjande. Dessa motioner föranledde dock till följd av riksdagens upplösning icke något resultat. Vid 1915 års riksdag motionerade herr Ingeström i samma syfte och påpekade därvid tvenne utvägar, varigenom staten skulle kunna främja landsbygdselektrifieringen, nämligen dels underlättande av kapitalanskaffning, dels anställande av konsulenter. Riksdagen beslöt hemställa om utredning rörande konsulentfrågan. Man ansåg, att övriga frågor redan vore utredda eller befunnos under utredning, samt hänvisade, bland annat, dels till den s. k. kraftkommitténs arbete, vilket klargjort vissa viktiga frågor såsom rörande inreckning i kraftledningar och tryggande av abonnenters rätt genom inreckning i kraftstationer, dels till den omfattande verksamhet beträffande landsbygdens elektrifiering, som Vattenfallsstyrelsen och de stora distributionsföretagen redan utfört, dels slutligen till vattenfallssakkunnigas arbete. Detta senare hade redan i avseende på grunderna för upplåtelse till vissa kronans vattenfall lånt till beslut vid 1915 års riksdag. Rörande frågorna om inrättandet av lånefonder för vattenkraftanläggningar och kraftledningar avlämnades de sakkunnigas betänkande under år 1918. Riksdagen har ock på framställning av Kungl. Maj:t beslutat inrättandet av nämnda fonder, den förra benämnd kraftledningslånefonden år 1918 och den senare benämnd vattenkraftlånefonden år 1919. I de för lånen gällande villkoren hava sedermera av 1923 års riksdag vidtagits vissa ändringar.

I 1915 års riksdagsskrivelse uttalades, att konsulentverksamheten borde stå i nära kontakt såväl med den främsta tillgängliga sakkunskapen på det elektriska kraftområdet som ock med det praktiska behov å landsbygden, vilken man avsåg att främja. I fråga om den myndighet, under vilken konsulentverksamheten borde förläggas, uttalade riksdagen, att därtill sannolikt bäst lämpade sig Lantbruksstyrelsen. Denna riksdagens skrivelse föranledde den gemensamma remiss till Kommerskollegium, Lantbruksstyrelsen och Vattenfallsstyrelsen, som i Kommitténs missivskrivelse omnämnts, och ett av dessa ämbetsverk den 16 april 1917 avgivet underdånigt utlatande, i vilket föreslogs tillsättandet av tvenne konsulenter, den ene lydande under Kommerskollegium, den andre under Lantbruksstyrelsen. I överensstämmelse med detta förslag avlät Kungl. Maj:t proposition till 1917 års riksdag. Vederbörande utskott avstyrkte propositionen, men riksdagen beslutade inrättandet av en konsulentbefattnings, lydande under Lantbruksstyrelsen, samt avslog samtidigt den av herr Lindman m. fl. väckta motionen om anslag till motor-

*Förhand-
lingar i Riks-
dagen an-
gående lands-
bygdens
elektrifiering.*

kulturföreningens verksamhet. Motiv till riksdagens beslut torde hava varit önskan om en enhetlig organisation och hänsyn till, att Elektrifieringskommittén skulle kunna närmare utreda saken och avgiva förslag till en slutlig, ändamålsenlig lösning av konsulentverksamheten.

Vid 1917 års riksdag behandlades liberala samlingspartiets motion om skyndsam utredning beträffande statliga åtgärder för landsbygdens elektrifiering, framturen av herr Kvarnzelius m. fl. i 1:sta och herr Edén m. fl. i 2:dra kammaren. Motionen avsåg beviljandet av ett visst anslag år 1918 för utredningens verkställande, som enligt motionen lämpligen borde anförtros åt Vattenfallsstyrelsen. Jordbruksutskottet tillstyrkte motionen, dock så, att frågan om sättet för utredningens verkställande lämnades öppen, och att något bestämt anslag icke förordades, enär utskottet ansåg det vara förenat med svårigheter att redan då beräkna kostnaderna för utredningen. Ett par reservanter ville i motiveringen hava infört ett uttalande om, att den enskilda verksamheten på området borde i fortsättningen kraftigt utvecklas. Utskottets ordförande greve Raoul Hamilton framhöll vid debatten, att staten borde se till, att ledningar kunde utdragas även till bygder, som icke utan statsbidrag kunde förses med elektricitet, och att därför staten hade en viktig mission i detta avseende att fylla. Riksdagen biföll utskottets förslag och betonade i sin skrivelse till Konungen, bland annat, att utredningen borde omfatta möjligheten att elektrifiera även i elektrifieringshänseende mindre välbelägna bygder och jämvälv upptaga frågan om lämpligheten av de olika metoder för landsbygdsdistributionen, som tillämpades av Vattenfallsstyrelsen, å ena sidan, och dåvarande Hemsjö Kraft Aktiebolag, å den andra. Som bekant framdrager Vattenfallsstyrelsen sina ledningar till vissa tertärstationer, från vilka förbrukarna själva få anlägga och bekosta behövliga ortsnät fram till sina gårdar, under det att Hemsjöbolaget i regel bygger ledningar ända fram till gårdarna, visserligen med kapital, som tillhandahålls av förbrukarna.

Kommittén vill i detta sammanhang erinra om, att även andra former för landsbygdens förseende med elektrisk kraft i stort än de båda nu nämnda tillämpas. Så försäljer t. ex. Sydsvenska Kraft Aktiebolaget ofta energien i en viss punkt å bygdelinjen till en enda eller ett fåtal abonnenter, vilka sedan i sin tur vidaredistribuera kraften över egna bygdenät och försälja den till underleverantörer av mindre omfattning. Dessutom finnes som bekant ett stort antal smårre lokala kraftföretag, avsedda för landsbygdens elektrifiering inom mindre områden. Frågan om lämpligheten av det ena eller det andra systemet anser sig Kommittén hava besvarat genom sina tekniska utredningar, varför Kommittén icke funnit nödvändigt att i detta sammanhang närmare ingå på diskussion därv.

Det torde i detta sammanhang även böra anmärkas, att den Kronlundska skriften av år 1916 innehöll förslag om, dels att staten skulle bevilja lån på fördeleaktiga villkor för landsbygdens elektrifiering, dels att Vattenfallsstyrelsen skulle bygga ledningarna ända fram till, men näten eventuellt arrenderas av vederbörande sammanslutningar och förbrukare. Kommitténs yttrande härom torde få anses avgivet genom dess tekniska utredningar och genom detta betänkande.

Kronoarrendatorernas nyss berörda skrivelse innehöll en hemställan, att staten på ett eller annat sätt skulle bidraga till domänernas elektrifiering, så att kostnaden icke belastade tillfälliga arrendatorer.

Hänsyn till denna framställning har ock tagits av statsmakterna. Kungl. Maj:t har nämligen genom nådigt brev den 5 mars 1920 föreskrivit, att kronan skall under vissa förutsättningar delta i kostnaderna för förseende av under Kungl.

Domänstyrelsens förvaltning stående utarrenderad kronoegendom med elektrisk kraft. Vidare har Jordabalkskommissionen den 31 mars 1922 avgivit betänkande med förslag angående arrendators rätt till ersättning för elektrisk anläggning.

Såsom av denna redogörelse framgår, avsåg Kommitténs uppdrag i huvudsak att lämna svar på följande frågor:

På vad sätt skall landsbygden kunna i största möjliga utsträckning elektrifieras?

Bör statsbidrag lämnas för elektrifiering av vissa, med hänsyn till elektrifieringsmöjligheterna, mindre gynnsamt situerade bygder och i så fall i vilken omfattning?

Hur bör konsulentverksamheten ordnas?

Såsom synes, sammanhänga de två första frågorna intimt med varandra och nödvändiggöra för sin lösning ett synnerligen vidlyftigt tekniskt-ekonomiskt utredningsarbete. Kommitténs första åtgärd var därför, som i Kommitténs missivskrivelse omtalas, att upprätta en teknisk byrå. Kommittén tillsatte vidare en subkommitté, bestående av de »tekniska» medlemmarna herrar Hansen, Borgquist, Ekström och Enström, vilka till en början utarbetade ett program för den tekniska-ekonomiska utredningen. Ur detta program, som av Kommittén antogs, torde följande vara av intresse att anteckna.

»1) Beskrivning utarbetas över den landsbygdselektrifiering, som redan är utförd inom Sverige. Denna beskrivning bör givetvis icke inskränkas till ett omnämndande av de olika bygdedistributionsföretagen och deras taxor, utan jämväl för typiska områden åtföljas av en analys av kraftavsnittsförhållandena enligt de riktslinjer, som nedan under 2) angivs, samt referat av de motiv, som talat för det använda distributionssystemet.

2) Utredning verkställas angående kraftbehovet i de olika delarna av Sverige.

a) Förslagsvis bör för varje socken inom Sverige eller för andra på lämpligt sätt avgränsade områden uppgifter samlas angående den odlade arealens storlek och beskaffenhet, ur vilka sedermera kraftbehovet för jordbrukslandet kan beräknas. Det synes vara lämpligt, att man icke endast får ett mått på den absoluta storleken på den odlade arealen utan även får klart, om jordbrukslandet är fördelat på större eller mindre gårdar, och om den odlade bygden är mer eller mindre slutens.

Uppgift bör också skaffas om invånareantalet inom vart och ett av omnämnda områden samt om det nu använda kraftbeloppet, uppskattningsvis i såväl kilowatt som kilowattimmar (ur bränslebehovet för kraftalstring) för industrien.

Det är viktigt, att dessa primära uppgifter bliva tillgängliga i överskådlig form, så att de sedermera kunna läggas till grund för utredning var e sig i ena eller andra riktningen.

b) För varje av ovannämnda områden böra klargöras dess utvecklingsmöjligheter vad beträffar hemslöjd och industri. Faktorer, som äro bestämmande för dessa, såsom tillgång på malm, trä och andra råvaror, respektive fraktkostnaderna till närmaste, större avsättningsområde, böra systematiskt uppgivas. I möjligaste mån böra de objektiva uppgifterna skiljas från dem, som ernås genom mera subjektiva omdömen.

c) På basis av under a) och b) angivna uppgifter bör kraftbehovet för de olika bygderna och konsumtionskurvorform bestämmas.

3) En grundlig utredning bör göras angående lämpligheten av olika distributionssystem för den hög- och lågspända ortsdistributionen.

*Elektrifierings-
kommitténs
arbets-
uppgifter.*

*Ursprungligt
program för
de tekniska ut-
redningarna.*

Liksom man indelar skogsområden i vissa klasser, allt efter deras olika värde, och bedömer slutenhetsgrad med vissa procenttal, bör man klassificera de olika bygderna dels med hänsyn till den odlade arealens storlek och dess fördelning å större eller mindre gårdar samt den odlade arealens slutenhet, dels med hänsyn till hantverks- och industriförhållandena. Denna klassificering måste ernås tekniskt sett än bättre genom den under 2 c) omnämnda konsumtionskurvan, vilken emellertid torde behöva kompletteras med mera populära begrepp i den utredning, som skall publiceras. Utredningen angående distributionssystemen bör om möjligt vara så lagd, att man med ledning av bygdens klassificering kan angiva, vilket system man bör välja för ortsdistributionen.

4) På basis av de kraftbehov, som framreducerats för de olika socknarna eller över huvud taget områdena för de olika ortsdistributionerna, samt det system, som föreslagits för denna ortsdistribution, bör uppläggas ett bygdenät för varje län, med angivande av de kraftstationer eller transformatorecentraler, som böra ifrågakomma för matning av bygdenätet. Naturligtvis kommer det att finnas ett flertal fall, då icke en utan många relativt likvärdiga lösningar äro tänkbara, men torde man då icke böra ingå allt för djupt i fråga om, vilketdera alternativet man bör välja, utan böra man nöja sig med, att anvisning finnes på en lämplig lösning.

5) Kostnaden bör beräknas såväl för erforderliga nya kraftstationer och landsledningar som och för ökningen av storleken å redan befintliga sådana stationer och landsledningar. Vidare bör kostnaden bestämmas för bygdenäten i de olika länen samt för ortsnäten under olika förutsättningar.

6) Ett av de viktigaste ändamålen med utredningen torde vara att bestämma, i vad mån kostnaden kommer att ökas genom att bygdedistributionen respektive ortsdistributionen utsträckes till områden, som enligt nuvarande begrepp icke äro med fördel elektrifierbara. Detta bör, vad ortsdistributionen beträffar, kunna avgöras medelst diagrammen, men kräver för bygdedistributionen en mera individuell behandling. På basis av denna beräkning böra statsmakterna sedan kunna avgöra, i vad mån det är lämpligt att genom särskilda understöd möjliggöra distributionen till ungefär normalt kraftpris inom ogynnsamt belägna bygder och gårdar.»

Med avseende på konsulentfrågan har förut omnämnts, att 1917 års riksdag medgav anställande av en konsulent under Lantbruksstyrelsen. Den 18 mars 1918 avlät emellertid Kommittén till Kungl. Maj:t en skrivelse med förslag, att den under Lantbruksstyrelsen anställda statskonsulanten skulle närmast syssla med själva gårdarnas elektrifiering, d. v. s. den s. k. »interna» elektrifieringen eller med andra ord användandet på lämpligt sätt av den elektriska kraften inom lantbruket. Konsulentverksamheten i fråga om elektricitetens anskaffande och framledande, d. v. s. den s. k. »externa» elektrifieringen, skulle anförtros åt Elektrifieringskommittén så länge den existerade, enär just dessa frågor i huvudsak ingingo i Kommitténs utredningsuppdrag. I samma skrivelse behandlade Kommittén även frågan om, huru konsulentverksamheten sedermera borde anordnas, och hänvisade till en av doktor Ekström upprättad promemoria rörande de uppgifter, som borde tillkomma statskonsulentverksamheten på området.

Kommittén ingick icke på närmare granskning av denna promemoria, men uttalade dock, att dessa konsulentuppgifter voro av den betydelsefulla och omfattande art, att de väl motiverade upprättandet av en konsulentbyrå eller anstalt. Denna anstalt borde då behandla både den »interna» och den »externa» elektri-

fieringen av landsbygden. »På sådant sätt» — fortsätter Kommittén — »skulle större enhetlighet uppnås, än om olika konsulentbefattningar, sorterande under olika ämbetsverk, bleve tillsatta. Härigenom skulle också de ärenden få den lämpligaste och enklaste behandling, vilka falla inom två eller flera av mernämnda grupperna. En sakkunnig, opartisk institution bleve vidare skapad för behandling av de ansökningar om statslån, som säkerligen komma att i stor mängd inströmma, därest den i utsikt ställda lånefonden för elektriska ledningar bliver verklighet. Till sist borde ett dylikt centralt organ bliva i stånd att på ett målmedvetet sätt föra alla frågor om landsbygdens elektrifiering framåt.»

De tekniska utredningsarbeten, som Kommittén uppsatt på sitt program, har Kommittén, som i Kommitténs missivskrivelse angivits, uppdelat i tre serier, vilka betecknats A, B och C.

Utredningsserien A behandlar Sveriges vattenkrafttillgångar och kraftbehov. Dessa utredningar hava utförts för de 14 olika områden eller s. k. »kraftdistrikt», vari landet uppdelats med hänsyn till vattenkraftens förekomst och i vissa fall med hänsyn till de nu existerande kraftdistributionsförhållandena. Den första av de till denna serie hörande utredningarna, behandlande kraftdistriktet Sydsvenska-Hemsjö, överlämnade Kommittén den 20 februari 1920. Utredningar för övriga kraftdistrikten hava därefter verkställts, men under arbetets gång har det visat sig mera ändamålsenligt att sammanföra dem till ett gemensamt betänkande, vilket överlämnades den 29 januari 1923. I dessa utredningar lämnas uppgifter om den tillgängliga vattenkraftens storlek efter rationell sjö- och profilreglering inom landets olika delar, varjämte redogöres för resultaten av de beräkningar rörande kraftbehovets storlek, vilka här ovan omtalats. Dessa beräkningar hava utförts icke blott för landsbygden utan även för övriga konsumtionskategorier såsom storindustri, städer och järnvägar. Då givetvis frågan om landsbygdens förseende med elektrisk energi måste ses i sammanhang med övriga konsumtionskategoriers kraftförsörjning, kan nämligen landsbygdens kraftfråga i stort sett icke lösas fristående för sig. Slutligen har Kommittén uppställt en prognos för den sannolika kraftbalansen omkring år 1940 och i anslutning därtill uppdragit riklinjer för stordistributionens utveckling och i princip angivit, huru stamledningar och andra mera betydande överföringsledningar lämpligen böra anordnas för landets förseende med kraft.

Utredningsserien B omfattar de s. k. »länsutredningarna», vilka behandla de enskilda länens planmässiga elektrifiering mera i detalj. I dessa utredningar lämnas i första hand en beskrivning över de inom de olika länen hittills utförda elektriska anläggningarna och över landsbygdselektrifieringens nuvarande omfattning och art. Därefter framlägges ett förslag till planmässig elektrifiering av landsbygden, varvid angivas dels vissa principiella riklinjer beträffande landsbygdens förseende med kraft, dels ett mera detaljerat förslag till ledningsnät och indelning i vissa distributionsområden samt till de tekniska anordningarna inom vart och ett av dessa distributionsområden. Slutligen angives i vilka avseenden en förbättring av bygdeelektrifieringens organisation kan ernås, samt i vilka avseenden åtgärder för höjandet av de elektriska anläggningarnas utnyttjning äro tänkbara. Utredningar av detta slag hava på skäl, som närmare angivits i den till detta betänkande hörande missivskrivelsen, icke ansetts omedelbart nödvändiga och därför ej heller verkställts i fråga om sådana län, där Vattenfallsstyrelsen är huvudsaklig kraftdistributör. Möjligen borde dock under den närmaste tiden en om ock mera summarisk utredning verkställas för Älvsborgs och Skaraborgs

*Fullföljandet
av program-
met för de
tekniska ut-
redningarna.*

län, där jämförelsevis stora områden förses med elektrisk energi av andra företag än Vattenfallsstyrelsen.

Inom denna utredningsserie har Kommittén överlämnat de utredningar, som omtalas i Kommitténs missivskrivelse.

Kommittén har sålunda icke slutfört sina utredningar angående elektrifieringen av Östergötlands, Kalmar, Kronobergs och Örebro län. Dessa utredningar hava visserligen pågått, men icke kunnat av Kommittén slutföras inom den för Kommittén numera bestämda arbetstiden. Ej heller har den utredning beträffande Ölands elektrifiering, som enligt nådigt brev den 30 december 1922 skulle utföras av länsstyrelsen i Kalmar län i samråd med Kommittén och under Kommitténs överinseende, hunnit slutföras.

Det har emellertid varit nödvändigt att i första hand klärlägga vissa principiella frågor av grundläggande betydelse, antingen för landsbygdselektrifieringen i allmänhet eller för de utredningar, vilka ingått i serierna A och B. Dessa principiella utredningar hava härförts till den tredje utredningsserien C. Av dessa avhandlar en (serien C: II) principfrågan om lämpligheten av 380 volt vid bygdedistribution, under det att i en annan (serien C: V) frågan om lämpliga distributionssystem för landsbygdselektrifieringen undersöks i större omfattning. Genom den senare utredningen hava vissa standardsystem, lämpliga för landsbygdens elektrifiering, kunnat anvisas, varjämte det i utredningen angivits, under vilka förhållanden vart och ett av dessa standardsystem bör komma till användning. Dessa två utredningar avhandla sålunda den under programmets punkt 3) här ovan omtalade frågan. Vidare har Kommittén i tvenne andra utredningar, tillhörande denna serie, framlagt generella metoder för beräkning av distributionsnät (C: III) och kraftbehov å landsbygden (C: IV).

Kommittén, vars arbeten enligt Kungl. Maj:ts beslut skola vara slutförda den 31 maj 1923, har icke hunnit slutbehandla och fatta definitiv standpunkt till andra ärenden än dem, som i detta betänkande angivs.

Kommittén vill i detta sammanhang betona, att redan under början av dess arbete det med hänsyn till den på grund av kristiden hastigt fortgående elektrifieringen och till de tidsödande utredningarna blev uppenbart, att Kommitténs arbete icke kunde hålla samma takt som nyanläggningarna runt om i landet. Det var på grund härav, som Kungl. Maj:t uppdrog åt Kommittén att vara ett ledande, sammanhållande och övervakande organ för landsbygdens elektrifiering. Härigenom kunde ett direkt samarbete åstadkommas med de s. k. »länskonsulenterna» och andra å området arbetande krafter. Kommittén vill i detta sammanhang framhålla, att Kommittén bland annat utfärdat ett cirkulär, innehållande riktlinjer för de elektriska länsföreningarnas eller andra likartade sammanslutningars verksamhet, vilket givetvis dock endast avser de nu existerande organen av nämnda slag.

Som ovan refererats ingick, bland annat, i Kommitténs program en undersökning, i vad mån statsbidrag skulle kunna tänkas ifrågakomma för elektrifiering av vissa i elektrifieringshänseende mindre välbelägna bygder och i så fall, i vilken omfattning sådant bidrag kunde tänkas ifrågakomma. Utredningen av detta spörsmål avsåg Kommittén till en början skulle delvis ingå i de s. k. »länsutredningarna», i det att för varje län skulle undersökas, i vad mån kostnaden skulle ökas genom att bygdedistributionen respektive ortsdistributionen utsträcktes även till mindre välbelägna områden. På basis av dessa uppgifter över kostnadsökningen vid successiv elektrifiering skulle man kunna bedöma, huru stora om-

råden, som, i den händelse statsbidrag befunnes lämpligt för nyss antydda ändamål, skulle komma i åtnjutande därav, och huru stora dessa bidrag skulle behöva vara.

Den omsvängning i det allmänna ekonomiska läget, som ägt rum under utredningens gång, har emellertid icke kunnat undgå att påverka förutsättningarna för Kommitténs arbete. Det föreliggande spörsmålet skulle med användande av en analogi från järnvägsväsendets område kunna karakteriseras såsom en fråga om »elektriska kulturlinjer». Under den högkonjunktur, som kännetecknade krigsåren med dess onormala förhållanden, låg gränsen mellan, vad som då bedömdes såsom en ekonomiskt bärande elektrifiering, och en ekonomiskt icke bärig »kulturelektrifiering» tämligen långt ut i den glesare bygden. Under de senare åren däremot med det ekonomiska betryck, varunder lantbruksnäringen kommit att lida, har da gräns undergått en väsentlig förskjutning, med resultat, att stora delar av den redan verkställda elektrifieringen befunnits ligga på den andra sidan om den ekonomiska gränsen. Att den nuvarande ekonomiska situationen åter skulle bliva i längden bestående, saknar man anledning antaga. Sannolikt torde en stabilisering inom jordbruks ekonomiska förhållanden vara att vänta, men det låter sig för närvarande icke bedömas, var i så fall gränsen kan komma att gå mellan ur ekonomisk synpunkt elektrifierbar bygd och icke elektrifierbar sådan. Kommittén har därför funnit sig sakna nödigt fast underlag för en utredning på ifrågavarande punkt och anser, att, om en sådan utredning bör göras, i varje fall mera normala konjunkturer än de nuvarande måste avväktas. Kommittén vill i detta sammanhang icke underläta att påpeka, att även under sist förutsatta förhållanden vissa icke oväsentliga svårigheter torde erbjuda sig att fastställa den omnämnda ekonomiska gränsen, beroende därpå, att vid fråga om ekonomiska förhållanden inom jordbruket åtskilliga faktorer måste medräknas, vilka tillsvidare icke så lätt låta sig evalveras i penningar, exempelvis den mindre jordbrukarens och hans familjs arbetstid m. m. Då Kommittén sålunda på anfördta skäl ansett sig icke kunna bearbeta den ifrågavarande uppgiften, har Kommittén därmed icke velat uttala, att icke i en framtid spörsmålet kan och bör tagas upp på nytt.

Kommittén vill emellertid här framhålla, att Kommittén icke finner det à priori självklart, att en ort skall elektrifieras, vilken kostnaden än skulle bli. De senare årens utveckling torde tvärtom tyda på, att en elektrifiering, som icke medför sådana direkta eller indirekta fördelar, att den kan ekonomiskt bäras av konsumenterna själva, i regel icke heller bör komma till utförande. Detta utesluter dock icke, att en elektrifiering bör komma till stånd, om genom densamma framtida värden kunna skapas, som sedermera göra den ekonomiskt motiverad. Sociala och andra skäl kunna även tala för ett utsträckande av elektrifieringen utöver de av ekonomiska förhållanden betingade gränserna. I ett fall, nämligen i fråga om Ölands elektrifiering, har Kommittén funnit sig böra tillstyrka en ekonomisk uppoffring från statens sida, vilken torde vara att rubricera såsom en utgift av den art, som nyss berörts. Kommittén har sålunda, som ovan anförlts, icke funnit det möjligt genomföra det tekniska utredningsprogrammet i det nu ifrågavarande avseendet, men de utredningar, som Kommittén avlämnat i sitt meddelande 4 och 5 (ser. C: III och IV), lämna likväld viss möjlighet, när så påfordras, till uppskattning av de för en viss bygds elektrifiering nödvändiga kostnaderna och de därvid föreliggande kraftbehoven och således även till ett bedömande, huruvida elektrifieringen för orten i fråga är ekonomiskt genomförbar eller ej.

I detta sammanhang vill Kommittén framhålla, att Kommittén diskuterat även andra möjligheter för kapitalanskaffningen åt landsbygdselektrifieringen än det ovan antydda ingripandet från statsmakternas sida. Kommittén har därvid tagit under övervägande, i vilka avseenden en lättnad i kredithänseende över huvud taget kunde beredas elektrifieringen av landsbygden. Särskilt har Kommittén haft sin uppmärksamhet riktad på den möjlighet till upplåning av kapital för anläggandet av elektriska distributionsnät mot säkerhet av intecckning i elektriska ledningar, som numera, åtminstone teoretiskt sett, finnes genom lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar m. m. Denna möjlighet synes dock endast i ringa mån hava blivit utnyttjad i praktiken, i det att vederbörande penningutlånande institut för närvarande icke tillmäta säkerhet av nyss omtalade slag tillräcklig betydelse, för att lån av nämnd värde omfattning skulle av dem kunna lämnas. Åtgärder för ernåendet av ett bättre utnyttjande av de antydda möjligheterna borde enligt Kommitténs uppfattning kunna vidtagas och därmed i viss mån utväg beredas för anskaffande av nödig kredit åt landsbygdselektrifieringen. Då givetvis förslag till lämpliga sådana åtgärder icke kunna utarbetas utan bistånd av den finansiella eller lånetekniska sakkunskapen, har Kommittén emellertid icke ansett sig böra avgiva definitivt förslag i detta hänseende.

*De hittills
existerande
elektriska
distributions-
företagens
ekonomiska
svårigheter.*

Men icke blott i fråga om den ytterligare elektrifiering av landsbygden, som kan väntas komma till stånd i en framtid, utan även beträffande den hittills utförda elektrifieringen äro de ekonomiska förhållandena av den art, att de böra bliva föremål för ett övervägande från statsmakternas sida.

Under de senare åren hava ofta framkommit klagomål från de i landets skilda delar befintliga elektriska distributionsföretagen över det ekonomiska betryck, varunder vissa av dessa företag lida. Vid flera tillfällen hava också krav framställts på, att staten skulle i en eller annan form träda hjälpende emellan och lätta den ekonomiska bördan.

Lösanden av detta spörsmål har Kommittén icke ansett direkt ingå bland Kommitténs arbetsuppgifter, men då ju givetvis detsamma ganska nära sammanhänger med de frågor, Kommittén haft att besvara, har Kommittén ansett det lämpligt att likväl underkasta de existerande elektriska distributionsföretagens ekonomiska svårigheter en undersökning i den utsträckning, detta låtit sig göra med hänsyn till Kommitténs ordinarie arbeten.

Till följd av att kravet på en utredning i ifrågavarande avseende gjort sig särskilt gällande först under det sistförflutna året, hava Kommitténs åtgärder i berörda syfte redan på grund av den därfor disponibla tidens begränsning alls icke kunnat bliva uttömmande. Frågan är nämligen av betydande räckvidd, och för dess allsidiga belysning skulle erfordras ingående utredningar av en mångfald specialfrågor, särskilt lånetekniska, för vilkas rätta klarläggande ävenledes särskild finansteknisk sakkunskap, vilken ej varit representerad i Kommittén, skulle erfordras.

Emellertid har Kommittén ansett sig böra påbörja en undersökning i avsikt att så vitt möjligt utröna, huruvida de påtalade ekonomiska svårigheterna i verkligheten existera, och i så fall i vilken omfattning. För sådant ändamål har Kommittén såsom stickprov införskaffat uppgifter om elektriska distributionsföretags ekonomi, avseende dessas inkomster och utgifter samt tillgångar och skulder etc. och har, i den mån Kommitténs begränsade arbetstid medgivit, bearbetat dessa uppgifter. Kommittén har dessutom verkställt vissa utredningar

beträffande den för elektriska distributionsföretag lämpligaste planen för avbetalning av dessa företags lån, beträffande vilka utredningar Kommittén dock icke kunnat fatta definitiv standpunkt. Dessa utredningar synas emellertid Kommittén innehålla synpunkter av vikt och sådana slutsatser, vilka borde bliva av värde, för den händelse frågan kommer att ytterligare utredas.

Kommittén har vid sina diskussioner av förevarande fråga kommit till den bestämda uppfattningen, att dess allsidiga utredande är av synnerligen stor betydelse icke blott för vissa elektriska landsbygdsföretag, där de ekonomiska förhållandena för närvarande måhända äro alltför betungande, utan även för jordbruksnäringen i landet i dess helhet. Kommittén anser sig sälunda böra uttala den uppfattningen, att det vore synnerligen lämpligt, om statsmakterna kunde snarast möjligt finna medel för fortsättandet av denna utredning, vilken Elektrifieringskommittén påbörjat men icke hunnit avsluta. Utredningen borde då, enligt Kommitténs åsikt, avse att vinna klarhet i, huruvida verkligen det hittills elektrifierade jordbrukets ekonomiska svårigheter äro alltför betungande — bedömda, bland annat, med hänsyn till den elektriska kraftens direkta och indirekta värde för jordbruket — samt därefter, för den händelse så visar sig vara fallet, huruvida en statssubvention för redan existerande företag kan anses berättigad och i så fall, under vilka former och i vilken omfattning densamma skulle kunna lämnas.

Elektrifieringskommittén anser sig vidare böra erinra om, att Riksföreningen för landsbygdens elektrifiering u. p. a. hos Kungl. Maj:t väckt förslag om, att åtgärder skulle vidtagas för inrättandet av en s. k. »elektrisk mönstergård» samt för anordnandet av systematisk undervisning beträffande landsbygdselektrifiering.

Förslaget om elektrisk mönstergård innebär, att något lämpligt lantbruk skulle utrustas med elektriska installationer efter fullt moderna principer. Enligt Riksföreningens förslag skulle mönstergårdens elektrifiering från början planläggas så, att härstadies prov kunde utföras med alla slags nya maskiner och apparater såsom elektriska traktorer, fältbevattnings-, sädestorknings-, konserveringsanordningar, motorkontakter och dylikt. Den elektriska mönstergården anser Riksföreningen borde förläggas i närheten av Stockholm och möjliggen upprättas av något eller några hushållningssällskap.

Som av ovanstående framgår, skulle avsikten med den elektriska mönstergården vara dels, att densamma skulle förses med en sådan elektrisk installation och sådana maskinella anordningar, som motsvara det bästa, man nu kan åstadkomma å detta område, dels att man å nämnda gård skulle kunna utföra prov med nya maskiner, apparater och metoder. Gården skulle sälunda vara dels en mönstergård, dels en försöksgård.

Frågan om en elektrisk mönstergård är helt visst av intresse. Emellertid torde densamma icke kunna tillfredsställande lösas genom inrättandet av en enda sådan gård. Gårdar av olika storlek och gårdar inom olika delar av landet fordra olika utrustning och vid desamma måste också de elektriska installationerna och maskinella anordningarna få olika omfattning och olika utseende. En för norrländska förhållanden lämplig mönstergård skulle säkerligen i södra Sverige icke på långt nära motsvara därvarande behov. Vidare måste de installationer, som göras å en eventuell mönstergård, relativt snart bliva föråldrade, då naturligtvis utvecklingen å detta liksom å alla andra områden alltjämt öppnar nya möjligheter. Skulle mönstergården eller mönstergårdarna rätt fylla sin uppgift även i framtiden, måste deras installationer därför omläggas efter ett visst antal år.

*Lämpliga
elektriska
lantgårds-
installationer.
Mönster-
gårdar.*

Tillvaratagandet av dessa synpunkter skulle, om särskilda mönstergårdar inrättades, medföra ganska väsentliga kostnader och skulle sannolikt också kräva dyrbar permanent personal för tillsyn. Man skulle i stället kunna tänka sig, att lika goda resultat ernäddes, om man kunde intressera vissa enskilda jordbrukskare att inrätta sina gårdar med fullt moderna anordningar. Vid nybyggnad av brandskadade lantgårdar t. ex. skulle detta jämförelsevis lätt kunna åstadkommas. Genom understöd eller planmässig upplysningsverksamhet från det allmännas sida kunde man eventuellt öka intresset hos den enskilda jordbrukaren för dyliga förbättringar.

Verkställandet av experiment och utprovandet av nya arbetsmetoder behöva, enligt vad erfarenheten hittills visat, icke vara bundna till en enda eller ett mindre antal speciella gårdar. Sådana försök torde nämligen tid efter annan, om behov därav uppstår, kunna verkställas efter överenskommelse med enskilda jordbrukskare vid av dem innehavda, härför lämpliga gårdar.

Genom att man icke inrättar en eller flera speciella, statliga mönstergårdar, utan i stället förlägger demonstrationen av väl elektrifierade gårdar till sådana i enskild ägo, vilka i så fall kunna förses med mönstergill utrustning, och genom att icke binda försöken och provdriften till vissa särskilda förut bestämda lantbruk, undvikes dessutom nödvändigheten av en för här ifrågavarande ändamål speciellt avsedd driftspersonal. I den mån staten skulle handhava eller övervaka verksamheten, kunde detta på så sätt ske med betydligt enklare apparat, och så att denna apparat kunde avpassas efter det vid varje tillfälle föreliggande behovet.

Oavsett på vilket sätt frågan om elektriska mönstergårdar och utprovning av elektriska lantbruksmaskiner kommer att slutligen lösas, så torde det vara tydligt, att, om staten över huvud taget skall befatta sig med dessa frågor, något av dess egna organ bör anlitas. Handhavandet av den statliga verksamhet i nu nämnda avseenden, som eventuellt kan befinnas lämplig, torde böra anförtros åt Lantbruksstyrelsen med det här nedan föreslagna centralorganet för elektrifieringsfrågor som teknisk rådgivande, i den mån detta organ sedermera kan komma att utrustas med sakkunskap på detta område.

Det må vidare framhållas, att ett införande vid lantbruksinstituten av undervisning i elektroteknik och därtill hörande drift av elektrifierat lantbruk icke torde vara lämpligt, då eleverna å lantbruksinstituten redan nu synas vara alltför betungade med studier av viktigare slag, för att de skulle i större utsträckning kunna belastas med ytterligare läroämnen. Då vidare en sådan speciell undervisning i elektroteknik kan tänkas skapa en kår av kvasi-elektroingenjörer, mera till skada än gagn, är det tvivel underkastat, om densamma över huvud taget bör äga rum.

Ytterligare tillåter sig Kommittén meddela, att Kommittén trätt i förbindelse med Vattenfallsstyrelsen rörande frågan om lämpliga lantgårdsinstallationer. Styrelsen har förklarat sig villig låta utarbeta förslag till installationer för elektrifierade lantgårdar av vissa typer. Dessa förslag hava ej ännu hunnat färdigställas, men komma sedermera att överlämnas av Styrelsen själv. Givetvis kräver utvecklingen även på detta område en fortsatt verksamhet, som lämpligen kan handhas, på sätt som ovan antyts.

*Elektrifieringsarbetets
framtid
organisation.* Som Kommittén här ovan anfört, har Kommittén i sina tekniska utredningar angivit principiella riktlinjer för, huru landets kraftförsörjning i stort i en framtid bör ordnas, samt lämnat mera detaljerade anvisningar för elektrifieringen av landsbygden inom olika län.

Det rikhaltiga och värdefulla material, som Kommittén sålunda samlat och bearbetat, bör också rimligen komma till nyttig användning. För att så skall kunna ske, fordras, att när en elektrifiering av en ort planeras, vederbörande till en början bliva i tillfälle taga kännedom om, huru denna elektrifiering ur bygdens och landets synpunkt lämpligen bör gestaltas med hänsyn till en genomförd planmässighet till vinnande av största nationalekonomiska gagn.

Den granskning av koncessionsansökningar rörande elektriska anläggningar, som för närvarande äger rum från statens sida jämlikt gällande lag och förordningar om elektriska anläggningar, inskränker sig till sådana synpunkter, som tillvaratagandet av de utav ledningarna berörda jordägarnas rätt samt allmänhetens och andra anläggningars skyddande mot skada till person eller egendom. Formellt lära ordalagen i gällande lag om tillstånd till utförande av elektrisk anläggning icke lägga hinder i vägen för en tolkning, enligt vilken jämväl ett bedömande av ansökningen ur teknisk-ekonomisk och nationalekonomisk synpunkt skulle kunna äga rum och därav betingade förfoganden göras gällande. Kommittén anser dock, att ett brytande av hittills följd praxis vid koncessionsärendenas behandling, en praxis, som har sin rot i den motivering, som åtföljde förslaget till 1902 års lag, och den miljö, ur vilken sagda lagstiftning framgick, sannolikt icke torde bliva av behovet påkallat för ernående av det syfte, varom nu är tal. Kommittén håller före, att vederbörande, som planera ett elektrifieringsföretag, som regel skola mottaga och följa de råd och anvisningar, som ur planmässighetens synpunkt kunna och böra givas av ett där till kompetent och för ändamålet avsett statligt organ. Skulle det visa sig, att väsentliga divergenser framträda mellan den privata företagarens och statens strävanden, må det bliva ett senare övervägande förbehåll att avgöra, om det nuvarande koncessionsförfråndets gränser skola utvidgas och ett ökat tvång påläggas företagaren. Kommittén anser, att vid ett dylikt övervägande det bör skänkas vederbörligt beaktande åt den synpunkten, att ett för långt drivet tvång från det allmännas sida kan verka hindrande på utvecklingen.

Kommittén anser sålunda, att koncessionsansökningar rörande elektriska anläggningar bör underkastas en reel granskning ur synpunkten av anläggningens möjliga inpassning i den plan, som framgått ur Kommitténs utredningar, utredningar, vilka för övrigt samtidigt måste kontinuerligt modifieras allt efter utvecklingens gång, teknikens framsteg och tidens krav över huvud taget. Det kunde ifrågasättas att förlägga denna granskning till den elektriska inspektionen i Kommerskollegium, hos vilken myndighet den med nuvarande praxis förenade slutgranskningen sker, sedan vissa andra av ärendet berörda myndigheter i regel blivit hörda. Kommittén anser likvä尔 en sammankoppling av de båda uppgifterna mindre lämplig och anser önskvärt, att de ekonomiska intressena på såväl kraftproducent, som kraftkonsumentsidan bliva i tillfälle att öva inflytande vid behandling ur ekonomisk synpunkt av ifrågavarande ärenden. Kommittén anser, att det avsedda ändamålet bäst skulle kunna befrämjas genom inrättandet av ett särskilt centralt organ, där de nyssnämnda intressena kunna vara representerade. Det är naturligtvis icke Kommitténs mening, att varje detaljfråga skall behandlas av detta organ i sin helhet, utan torde det vara tillräckligt, att sådan prövning sker endast beträffande frågor av större vikt och betydelse, principfrågor etc., under det att övriga ärendens behandling kan ske under enklare former så som här nedan skall närmare omtalas. Under den antydda myndighetens handläggning skulle även med fördel kunna sammanföras sådana ärenden, som Kommittén hittills haft att handlägga. Erfarenheten från dess verksamhet visar, att

staten är i behov av ett mera permanent organ för hithörande frågors fortsatta behandling. Detta organ skulle t. ex. verkställa utredningar i för landets elektrifiering betydelsefulla frågor, som med säkerhet även i framtiden vid olika tillfällen bliva aktuella, avgiva förslag till fördelning av statsanslag för elektrifieringsarbetets befrämjande, avgiva yttrande beträffande lån ur kraftledningslånefonden och möjligen även ur vattenkraftlånefonden. Därjämte torde det vara välbetänkt, att ett rådgivande statsorgan för de olika privata elektrifieringsorganen, såsom länsföreningar och andra för landsbygdselektrifieringen verkande sammanslutningar och institutioner, äyen i en framtid finnes till.

Den för landsbygdselektrifieringen viktiga frågan om anordnande av själva installationerna på de elektrifierade lantgårdarna, den interna elektrifieringsfrågan, anser Kommittén — såsom för övrigt tidigare antyts beträffande de elektriska mönstergårdarna — emellertid icke lämpligen kunna förläggas under ovan nämnda centrala myndighet med mindre denna förses med särskild sakkunskap för ändamålet, vilket åter skulle göra anordningen allt för omfattande och dyrbar åtminstone för nuvarande förhållanden. Som ovan anfört, måste de elektriska lantgårdssättningarna erhålla olika beskaffenhet inom olika landsdelar samt för lantbruk av olika storlek, och då sålunda de lokala förhållandena äro av avgörande betydelse, är det enligt Kommitténs mening lämpligast att de lokala elektrifieringsorganen i första hand omhändertaga denna del av elektrifieringsarbetet, ehuruväл det naturligtvis kan vara till fördel för resultatet, att det centrala organet i den man erfordrar sakkunskap där blir representerad, utövar en viss ledande verksamhet även inom detta område. För den interna elektrifieringens utveckling i erfordarlig grad lär det väl knappast kunna undvikas, att staten i sinom tid, när medel därtill kunna disponeras, bidrager genom anslagsbeviljande. Uppgörandet av förslag till fördelning och riktlinjer för användandet av dylikt eventuellt anslag synes då med fördel kunna anförtros åt det centrala elektrifieringsorganet. I övrigt tillåter sig Kommittén beträffande viss del av denna fråga, nämligen inrättandet av elektriska mönstergårdar, hävvisa till vad ovan anfört.

Kommittén anser sig i detta sammanhang böra framhålla, huru stor betydelse jordbruks elektrifiering äger för landet i dess helhet. Av bilagda tabeller, i vilka vissa data för de inom olika län förefintliga elektrifieringsförhållandena sammanställts, framgår att för närvanande omkring 1 500 000 hektar åkerjord äro anslutna till elektriska ledningsnät inom Sverige, vars totala odlade areal uppgår till sammanlagt 3 800 000 hektar. De å denna elektrifiering nedlagda anläggningskostnaderna äro avsevärda och kunna beräknas belöpa sig till i runt tal 270 miljoner kronor, om hänsyn endast tages till de för landsbygdselektrifieringen avsedda kraftstationerna och distributionsnätet. Vid 1914 års fredsprisläge motsvaras detta av c:a 150 miljoner kronor. För installationerna i de enskilda konsumenternas gårdar torde kostnaderna, vilka ej äro medtagna i bilaga 2 vid sistnämnda prisläge uppgå till c:a 60 miljoner kronor, vadan det totala för elektrifieringen uttagda kapitalet kan i runt tal uppskattas att vid 1914 års prisläge motsvaras av c:a 210 miljoner kronor.

De årliga omkostnaderna för den verkställda landsbygdselektrifieringen torde man sålunda vid 1914 års prisläge kunna uppskatta till i runt tal c:a 25 à 30 miljoner kronor, vilket belopp jämväl innehåller ränta, amortering och underhåll av gårdsättningarna. Det är sålunda högst avsevärda belopp, Sveriges landsbygd har att årligen erlägga för sin elektrifiering. Denna elektrifiering kommer utan tvivel att utvidgas och medföra ytterligare kapitalutlägg. Det måste därför vara uppenbart, att en viktig uppgift för staten är att övervaka landsbygdselek-

trifieringens utveckling och att i möjligaste mån leda densamma i sådana banor, att densamma blir till största möjliga fördel för landet.

Emellertid är frågan om landsbygdens elektrifiering ett spörsmål, som icke kan behandlas helt isolerat från övriga elektrifieringsproblem. Detta har också framgått av Kommitténs ovan omtalade utredningar, där landets elektrifiering i stort även måst tagas i betraktande och där principiella riktlinjer för stordistributionens ordnande uppdragits, varjämte förslag till ett flertal större överföringsledningar av betydelse särskilt för storindustriens, städernas och järnvägarnas elektrifiering framlagts. Om anläggningar av sistnämnda slag medtagas, skulle kostnaderna för hittills utförda elektriska anläggningar inom landet kunna uppskattas till i runt tal 790 miljoner kronor och reducerat till 1914 års prisläge c:a 450 à 500 miljoner kronor.

Den myndighet, åt vilken de här ovan omtalade och liknande arbeten beträffande den externa elektrifieringen skulle anförtros, borde med hänsyn till flera skäl lämpligen givas en tämligen fristående ställning till exempel i form av en anstalt av liknande art som Statens Meteorologiska och Hydrografiska Anstalt. Å andra sidan tala vissa förhållanden, t. ex. det nuvarande ekonomiska läget, vilket nödvändiggör stor sparsamhet för att det organ, som erfordras för den antydda verksamheten, erhåller så enkel och billig organisation som möjligt.

Elektrifieringskommittén har tagit del av vad i utlandet åtgjorts i berörda avseende, och får Kommittén till belysning av förhållandena, som äro där rådande, överlämna bifogade P. M.

Med hänsyn till vad som sålunda anförlas har Elektrifieringskommittén funnit det vara för närvarande mest ändamålsenligt att föreslå tillsättandet av ett råd, sammansatt av representanter för de olika intressen, som närmast beröras av elektrifieringsfrågans framtida utveckling. På detta sätt finge ifrågavarande ärenden en mera allsidig belysning, än om de behandlades och bereddes av någon statstjänsteman enbart och därigenom vunnes en direkt kontakt med den pågående utvecklingen inom motsvarande område. Detta råd torde emellertid icke behöva sammanträda annat än för överläggning om särskilt viktiga principfrågor o. dyl.

De utredningsarbeten, som erfordras för de nämnda frågornas bedömande samt löpande ärenden i övrigt jämte handläggning av frågor av mindre räckvidd, skulle lämpligen kunna anförtros åt en särskild sakkunnig person, vilken skulle vara föredragande inför rådet. Denna tjänsteman kunde tills vidare lämpligen anställas inom vederbörande departement som extra föredragande för här ifrågavarande ärenden.

Rådet borde sammansättas av dels tre representanter för kraftproducenternas intressen, dels tre representanter för kraftkonsumenternas intressen samt dessutom ett ombud för Kommerskollegium och ett ombud för Lantbruksstyrelsen. Förutom dessa medlemmar bör tillsättas en ordförande. Bland ombuden för kraftproducentintressena bör självfallet Statens Kraftverksförvaltning vara representerad. Dessutom torde det vara lämpligt, att det för närvarande största privata kraftföretaget, Sydsvenska Kraft Aktiebolaget, blir representerat, varjämte även en medlem lämpligen kunde väljas från Svenska Elektricitetsverksföreningen. Konsumentintressena torde bliva väl representerade om hushållningssällskapen, sammanslutningar för landsbygdens elektrifiering samt Sveriges Industriförbund finge ett visst inflytande på valet. Det torde vidare vara nödvändigt att förutom dessa ordinarie medlemmar även utse suppleanter för dem. Rådets ordförande borde tillsättas av Kungl. Maj:t, så och dess medlemmar och suppleanter. Dock borde Kungl. Maj:t, med hänsyn till vad nyss sagts, lämpligen infordra förslag från sådana myndigheter och privata sammanslutningar, vilka böra vara represen-

terade. Här torde böra framhållas lämpligheten av, att rådets medlemmar erhålla arvoden för sammanträdesdagarna och för de dagar i övrigt, då rådets ärenden av dem handläggas. Dylika arvoden torde nämligen, även om de sättas till synnerligen måttliga belopp, vara till gagn för arbetet, enär de givetvis medföra en ansvarskänsla, som kanske icke alltid medföljer helt oavlönade uppdrag. I varje fall böra resekostnads- och traktamentsättningar utgå i vanlig ordning.

Med stöd av vad Kommittén här ovan anfört, tillåter sig Kommittén ytterligare framhålla vikten av att statens intressen i frågan om landets elektrifiering tillgodoses även i framtiden och att detta sker på sätt, som ovan föreslagits, samt att därför erforderliga åtgärder vidtagas snarast möjligt, så att frågan kan föreläggas nästkommande Riksdag.

Stockholm den 31 maj 1923.

B I L A G O R

Tabell I över vissa data beträffande

Nr	Län	Statistiska uppgifter										Elektrifierad åkerareal			
		Total landareal A ₁	Åker- areal A ₀	Od- lings- grad A ₀ /A ₁	Skogsareal		Folkmängd		Genomsnittl. gårdstorlek		Med endast belys- ning	Med belys- ning och moto- rer	Totalt	I % av den totala åker- arealen	
					Totalt As	Prhar åker As/A ₀	Totalt F	Prhar åker F/A ₀	Samt- liga går- dar	Går- dar > 3 har					
		har	har	%	har		st.	st.	har	har	har	har	har	har	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	Stockholms ...	738 982	166 218	22·5	495 131	3·0	243 193	1·5	14·4	21·8	—	—	71 800	43·1	
2	Uppsala	512 087	155 797	30·4	301 553	1·9	136 719	0·9	17·5	24·4	—	—	98 900	63·5	
3	Södermanlands	623 755	182 267	29·2	403 194	2·2	190 473	1·0	16·2	21·8	—	—	91 100	50·0	
4	Östergötlands.	997 166	261 908	26·3	645 039	2·5	305 743	1·2	14·8	21·4	—	—	80 000	30·7	
5	Jönköpings ...	1 061 688	140 527	13·2	701 544	5·0	227 627	1·6	7·1	9·6	39 800	20 900	60 700	43·2	
6	Kronobergs ...	890 666	103 188	11·6	540 056	5·2	158 611	1·5	5·6	8·4	—	—	25 000	24·3	
7	Kalmar	1 095 865	199 213	18·2	738 246	3·7	231 065	1·2	11·8	14·7	—	—	30 000	15·0	
8	Gottlands	311 794	77 654	24·9	164 992	2·0	55 804	0·7	10·2	14·7	—	—	1 000	1·3	
9	Blekinge	289 571	63 004	21·8	173 405	2·8	147 030	2·3	6·1	11·7	6 700	12 000	18 700	29·7	
10	Kristianstads...	624 280	250 077	40·0	276 634	1·1	241 001	1·0	10·2	14·3	23 900	43 500	67 400	27·0	
11	Malmöhus	473 490	347 612	73·5	61 880	0·2	487 454	1·4	14·4	20·3	—	—	118 700	34·1	
12	Hallands	477 134	146 590	30·7	172 649	1·2	148 698	1·0	10·1	13·4	31 203	34 367	65 300	44·7	
13	Göteborgs...Bohus	489 559	100 174	20·4	184 118	1·8	424 692	4·3	5·9	11·0	—	—	15 000	15·0	
14	Älvborgs ...	1 167 811	221 363	19·0	809 603	3·7	300 348	1·4	6·8	10·3	—	—	58 700	26·6	
15	Skaraborgs	807 496	340 397	42·1	355 153	1·0	243 701	0·7	12·4	16·3	—	—	135 000	39·6	
16	Värmlands.....	1 754 867	198 744	11·3	1 366 754	6·9	268 675	1·4	6·9	10·8	8 500	103 500	112 000	56·3	
17	Örebro	834 323	163 592	19·6	569 947	3·5	218 397	1·3	8·8	14·9	—	—	70 000	42·8	
18	Västmanlands.	643 819	167 940	26·1	398 664	2·4	168 799	1·0	16·9	22·8	—	—	91 700	54·6	
19	Kopparbergs...	2 824 847	108 346	3·8	2 043 996	19·0	254 216	2·4	4·8	6·3	—	—	70 300	65·0	
20	Gävleborgs ...	1 819 782	118 261	6·5	1 377 738	11·7	268 260	2·3	6·5	9·9	8 400	56 200	64 600	54·6	
21	Västernorrl. ...	2 412 797	106 266	4·4	2 030 164	19·0	265 136	2·5	4·8	6·9	14 800	42 400	57 200	54·0	
22	Jämtlands	4 761 196	68 619	1·4	3 300 380	48·2	133 533	2·0	5·3	6·7	—	—	46 000	67·1	
23	Västerbottens.	5 557 087	91 124	1·6	3 066 981	33·7	182 209	2·0	4·6	5·8	—	—	55 000	60·4	
24	Norrbottnens ...	9 866 009	46 545	0·5	3 557 360	76·4	182 949	3·9	3·6	6·6	—	—	32 000	67·0	
25	Summa	41 036 071	3 825 426	9·3	23 735 181	6·2	5 484 333	1·4	8·9	13·0	—	—	1 536 100	40·2	

Tabellen utgör ett utdrag ur Elektrifieringskommitténs s. k. »länsutredningar» beträffande de län, för vilka beträffande övriga län.

Elektrifieringen av Sveriges landsbygd.

Kraftkonsumtion								Kostnader					Kostnad pr hektar åker för landsbygdens elektrifiering ²⁾		
Totalt kraftbehov för landsbygd, stor- industri, städer och järnvägar		Landsbygdens konsumtion						Hittills totalt nedlagda kost- nader för samliga elektri- triska anlägg- ningar 1)	Kostnader för landsbygdens elektrifiering ³⁾			Hittills utförda elektr. anlägggn.	Kostnad vid full- ständig elektri- fiering och 1914 års prisläge	Nr	
För närm- varande	Omkring år 1940	Verklig förbruk- ning av elektrisk energi för närvä- rande	Kraft- behov vid fullst. elektri- fiering för närvä- rande	Elektri- flexings- grad	Kraft- behov vid fullst. elektri- fiering omkring år 1940	Hittills totalt nedlagda kost- nader för fullst. elektri- fiering omkring år 1940	Hittills utförda elektr. anlägggn.	Totalt erford- riga kost- nader för fullst. elektri- fiering vid 1914 års pris- läge	Verkliga kost- nader re- ducerade till 1914 års pris- läge	Kostnad redu- cerad till 1914 års pris- läge	Kostnad redu- cerad till 1914 års pris- läge	Verklig kostnad till 1914 års pris- läge	Verklig kostnad till 1914 års pris- läge	Verklig kostnad till 1914 års pris- läge	
milj.kWh	milj.kWh	milj.kWh	milj.kWh	%	milj. kWh	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1
255.0	400.0	5.5	19.2	30.2	29.3	14.0	8.3	3.7	9.5	116	51	58	1		
47.0	120.0	4.5	9.5	47.4	15.1	44.0	9.0	4.5	7.5	91	45	48	2		
92.0	150.0	3.9	12.9	30.0	20.5	18.0	10.6	4.8	10.4	116	53	57	3		
179.0	297.0	8.0	21.4	37.0	33.0	55.0	19.0	10.0	25.0	237	125	96	4		
112.0	164.0	2.8	19.6	14.3	30.6	29.9	14.4	8.9	20.0	237	146	143	5		
82.0	130.0	2.0	15.4	13.0	23.8	17.5	9.0	4.4	14.5	360	176	140	6		
64.0	97.0	2.0	18.8	11.0	29.6	17.6	8.0	4.0	20.0	267	133	100	7		
15.0	24.0	—	5.0	0.6	8.0	1.5	0.1	0.1	4.1	100	50	55	8		
38.0	61.0	2.9	9.5	30.0	15.0	13.3	3.5	2.1	5.4	187	112	85	9		
90.0	140.0	4.9	18.8	26.1	30.0	15.0	7.5	4.8	26.0	111	71	105	10		
165.0	265.0	5.6	20.0	28.0	6.6	37.6	15.2	9.0	25.0	128	76	70	11		
76.0	129.0	4.2	14.0	30.0	20.0	33.4	8.8	4.7	16.6	134	72	115	12		
226.0	340.0	1.4	13.8	10.0	21.8	16.0	4.9	2.4	17.2	327	160	170	13		
690.0	815.0	4.3	25.4	17.0	38.0	69.0	9.9	5.0	21.0	171	86	94	14		
72.0	110.0	6.3	27.5	24.0	40.1	27.0	13.0	7.0	20.0	96	52	59	15		
392.0	563.0	6.4	17.5	37.0	27.0	49.5	18.5	10.3	17.0	165	92	85	16		
168.0	245.0	4.4	15.5	28.0	24.0	31.0	13.0	7.0	18.0	186	100	110	17		
112.0	162.0	4.4	11.7	37.0	18.8	31.5	12.0	4.5	8.5	131	49	51	18		
470.0	630.0	7.5	17.0	44.0	26.5	61.0	20.0	11.0	17.0	285	157	159	19		
225.0	335.0	7.4	23.4	31.6	35.0	30.0	14.8	9.2	18.2	230	143	162	20		
468.0	589.0	8.5	15.2	56.0	20.7	48.5	17.5	11.0	17.3	306	192	165	21		
89.0	138.0	4.5	8.4	53.6	12.0	20.0	9.6	6.0	11.0	209	130	165	22		
126.0	194.0	6.5	16.6	39.0	24.6	21.3	14.5	8.5	14.7	263	155	160	23		
150.0	258.0	6.0	13.1	45.0	18.0	85.6	7.0	3.5	5.5	219	109	119	24		
4 403.0	6 356.0	112.6	389.2	29.0	568.0	787.2	268.1	146.4	369.4	175	95	98	25		

sådana utredningar avslämnats av kommittén den 31 maj 1923, och är sedermera kompletterad med uppgifter

¹⁾ Exklusive städernas kabelnät och konsumenternas egna installationer.

²⁾ Inklusive å landsbygden belöpande kostnader för kraftstationer och större överföringsledningar.

Tabell II över vissa data beträffande

Nr	Län	Befintliga kraftstationer						Omfattningen i hektar							
		Samtliga stationer		För landsbygden huvudsakligast avsedda stationer		För landsbygden totalt disponerad generatoreffekt		Förbrukningsspänningar							
		antal	total effekt	antal	total effekt	kVA	hektar	Likström 110— 2×220 volt	Växelström	110–220 volt	380 volt	500 volt	0–500 volt	500–1000 volt	1 500 volt
		st.	kVA	st.	kVA	kVA	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Stockholms	22	41 630	5	100	2 000	50	69 750	1 800	200	150	—	—	1 900	
2	Uppsala	12	82 515	5	245	3 000	100	98 580	—	220	100	—	—	33 300	
3	Södermanlands	37	9 386	12	600	3 500	50	89 600	1 450	—	100	—	—	16 520	
4	Östergötlands	83	72 009	17	2 886	6 000	—	40 000	38 400	1 600	—	160	—	3 360	
5	Jönköpings	294	27 511	248	4 020	5 500	9 330	11 920	39 450	—	10 160	—	—	14 980	
6	Kronobergs ¹⁾	82	12 363	46	1 135	3 000	3 000	2 250	18 750	1 000	4 250	200	—	5 600	
7	Kalmar ¹⁾	133	18 412	100	1 892	3 000	9 550	5 250	14 550	650	10 290	—	—	5 190	
8	Gottlands ¹⁾	15	3 172	11	207	300	500	—	500	—	500	—	—	—	
9	Blekinge	37	14 258	16	525	1 500	1 200	7 550	4 350	5 600	1 210	—	—	7 540	
10	Kristianstads	45	15 674	37	1 325	2 900	3 700	32 100	15 150	16 450	4 050	1 130	31 800		
11	Malmöhus ¹⁾	16	25 748	4	703	3 200	—	45 000	33 200	40 500	—	—	—	30 500	
12	Hallands	131	71 164	114	2 873	4 400	9 170	10 450	43 580	2 100	10 900	300	12 250		
13	Göteborgs och Bohus.....	12	12 449	6	209	800	100	100	14 800	—	100	—	—	800	
14	Älvborgs	137	240 736	83	3 042	4 000	2 000	11 000	45 700	—	2 000	800	—	900	
15	Skaraborgs	44	24 632	36	1 594	4 700	1 500	9 500	122 000	2 000	1 500	100	—	7 340	
16	Värmlands	212	91 177	161	7 655	11 000	6 500	11 000	90 500	4 000	7 825	500	—	2 300	
17	Örebro	131	45 000	54	2 000	5 000	1 600	23 000	45 400	—	2 100	2 250	—	7 000	
18	Västmanlands	49	70 844	14	1 343	4 300	300	91 100	300	—	300	—	—	21 400	
19	Kopparbergs	116	121 000	120	7 100	8 500	5 140	14 650	46 785	3 725	5 740	300	—	—	
20	Gävleborgs	241	37 086	189	6 540	7 400	7 300	22 500	33 300	1 500	7 650	475	—	—	
21	Västernorrlands	286	116 466	195	8 363	10 300	6 100	34 600	16 475	25	6 300	250	—	—	
22	Jämtlands ¹⁾	87	19 600	72	4 950	7 000	3 200	28 500	14 300	—	4 600	—	—	—	
23	Västerbottens ¹⁾	118	18 500	109	3 900	4 500	7 100	12 000	32 000	3 900	7 700	440	—	—	
24	Norrbottnens ¹⁾	37	94 605	28	4 410	5 000	300	14 100	17 600	—	600	—	—	—	
25	Summa för hela landet	2 377	1 285 937	1 682	67 616	110 800	77 790	684 500	690 340	83 470	88 125	6 905	202 680		
26	I procent av det hela	100	100	71	5·8	8·6	5·1	44·5	45·0	5·4	5·7	0·5	13·2		

Tabellen utgör ett utdrag ur Elektrifieringskommitténs s. k. »länsutredningar» beträffande de län, förfogande uppgifter beträffande övriga län.

¹⁾ Arealens fördelning på resp. spänningssystem är uppskattad i proportion till antal transformatorstationer

elektrifieringen av Sveriges landsbygd.

Åker av den med olika spänningar verkställda elektrifieringen															Totalt elektri- fierad åker- areal	Nr	
Distributionsspänningar																	
2 000 volt	3 000 volt	4 000 volt	5 000 volt	6 000 volt	7 000 volt	8 000 volt	9 000 volt	10 000 volt	12 000 volt	13 000 volt	15 000 volt	20 000 volt	30 000 volt	hektar	hektar		
hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	hektar	Totalt elektri- fierad åker- areal	Nr
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	1		
—	63 400	—	190	4 660	—	—	—	—	—	—	—	1 500	—	71 800	1		
—	65 500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98 900	2	
100	71 730	500	400	1 200	—	—	—	—	—	—	—	550	—	91 100	3		
—	37 200	800	6 400	4 800	880	—	—	19 600	—	—	—	6 800	—	80 000	4		
500	5 060	2 250	2 130	2 460	—	—	—	19 700	—	—	—	3 420	40	60 700	5		
75	975	50	150	7 125	—	—	—	2 400	—	—	—	4 175	—	25 000	6		
120	1 980	—	—	7 860	420	—	—	4 140	—	—	—	—	—	—	30 000	7	
—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 000	8	
—	1 150	—	350	7 250	—	—	—	1 200	—	—	—	—	—	—	18 700	9	
2 850	9 390	230	350	12 930	—	—	—	—	—	—	—	4 670	—	67 400	10		
—	27 400	3 500	5 600	—	—	—	13 900	1 100	—	—	—	36 700	—	118 700	11		
—	8 200	600	3 000	3 150	—	—	—	25 500	400	—	—	1 000	—	65 300	12		
—	10 000	—	—	250	—	—	—	3 850	—	—	—	—	—	—	15 000	13	
200	28 200	—	1 100	2 100	400	—	—	20 100	2 900	—	—	—	—	—	58 700	14	
1 000	38 700	—	3 200	3 900	—	—	—	79 100	—	—	—	160	—	135 000	15		
4 350	24 200	1 400	1 450	10 425	3 450	—	—	46 725	8 650	—	—	250	475	112 000	16		
2 950	36 100	—	1 100	3 050	1 550	—	800	9 650	—	—	—	3 450	—	70 000	17		
100	66 200	—	—	3 300	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—	91 700	18	
—	15 220	450	1 730	10 750	3 290	1 500	—	29 760	—	—	—	1 560	—	70 300	19		
1 925	4 570	25	13 475	15 880	1 700	1 200	—	14 350	—	—	350	3 000	—	64 600	20		
450	4 850	—	2 100	13 100	—	—	—	23 150	2 600	—	—	4 400	—	57 200	21		
—	1 600	—	700	9 600	—	—	—	18 000	6 000	—	—	5 500	—	46 000	22		
160	6 700	—	1 600	5 500	—	—	—	26 000	—	900	—	5 400	600	55 000	23		
—	600	—	300	600	—	—	—	15 500	—	—	—	14 400	—	32 000	24		
14 780	529 425	9 805	45 325	129 890	11 690	2 700	14 700	359 825	20 550	1 300	350	96 985	1 115	1 536 100	25		
1·0	34·5	0·6	2·9	8·4	0·8	0·2	1·0	23·4	1·3	0·1	—	6·3	0·1	100·0	26		

vilka sådana utredningar avlämnats av kommittén den 31 maj 1923, och är sedermera kompletterad med

längd av högspänningsledningar eller storlek av installerad kraftstationseffekt.

P. M.

beträffande elektrifieringsförhållandena i utlandet.

England.

Staten utövar en omfattande verksamhet genom ett centralt verk, benämnt »Electricity Commissioners», vilket består av högst 5 personer, tillsatta av kommunikationsministern. Electricity Commissioners uppdelar hela landet i distrikts, vilka var för sig i elektrifieringshänseende utgöra slutna enheter. I den mån så befinnes erforderligt uppgöra Electricity Commissioners planer för de olika distriktsens planmässiga elektrifiering. Efter vissa överläggningar med lokala myndigheter och företag fastställas dessa planer av departementet och få ej gå i verkställighet, förrän de godtagits genom beslut i såväl över- som underhuset.

Även lokala organisationer finns, kallade Joint Electricity Authoritys. Det är dessas skyldighet att tillse, att inom dess distrikt finnes eller åstadkommes riklig tillgång till billig elektrisk energi. Dessa myndigheter kunna bygga, inköpa och driva kraftstationer, ledningar och dylika anläggningar.

Utan tillstånd av Electricity Commissioners får inga kraftstationer eller viktigare linjer byggas eller utvidgas. Sådant tillstånd är förenat med vissa villkor, men kan icke förvägras eller lämnas på sådana villkor, mot vilka koncessionssökanden gör invändningar, utan att närmare undersökning eller överläggning företages. För varje distributionsföretag fastställs ett visst distributionsområde. Electricity Commissioners kunna fordra, att en koncessionärad anläggning förändrar sin strömart, periodtal eller spänning. Vidare kunna t. ex. försök för förbättring av metoderna för den elektriska distributionen eller för tillgodogörande av kraft utföras antingen genom centralorganet eller de lokala organen. Electricity Commissioners kunna tillsätta kommittéer för utredande av sådana frågor, som röra allmänna förbättringar och utvecklingar av den elektriska distributionen.

Det statliga inflytandet på elektrifieringens utveckling i England är, som härväg framgår, mycket stort. Staten tyckes hava fullkomligt i sin hand bestämmandet av de tekniska anordningarna och kan genom sina organ inköpa och driva elektriska anläggningar i så stor skala, som befinnes ändamålsenligt. Kostnaderna för denna verksamhet måste naturligtvis bliva mycket stora. Det är måhända av intresse att referera Electricity Commissioners inkomst- och utgiftssammandrag för tiden 1 april 1921—31 mars 1922:

*Utgifter:**Löner och arvoden.*

Commissioners	c:a 16 000 £
Personal.....	» 16 000 £
Departementet	» 3 000 £

Övriga administrativa utgifter.

Kontorskostnader	» 3 000 £
Utgifter för lokala undersökningar	» 5 000 £
Ränta för lån ur statskassan	» 3 000 £
Summa c:a 46 000 £	

Inkomster:

Diverse inkomster	c:a 6 000 £
Brist.....	» 40 000 £
	Summa c:a 46 000 £

Canada.

Såsom rådgivande myndighet är tillsatt en »kraftkommitté», bestående av 12 medlemmar under ordförandeskap av inrikesministern. Myndighetens verksamhet tyckes vara begränsad till vissa utredningar, yttranden i frågor, som av regeringen hänskjutas hit samt hopsamlandet av resultaten av vissa undersökningar, utförda av stats- eller provinsmyndigheter. Staten bedriver även direkt affärsverksamhet å elektrifieringsområdet. Denna är särskilt utvecklad i provinsen Ontario, där en kraftkommission handhar de mycket stora statliga kraftanläggningarna. Även genom denna verksamhet torde staten hava vissa möjligheter att påverka utvecklingen i önskad riktning.

Sydafrika.

En kommission, bestående av högst 5 medlemmar, tillsatta av generalguvernören, finnes. Denna kommission handhar anläggning och inköp samt drift av anläggningar för distribution av elektrisk energi.

För att utöva kontroll över distributionen av elektrisk ström tillsättes ett råd, bestående av högst 5 medlemmar. Detta råd skall utfärda särskilt tillståndsbevis för varje elektrisk kraftanläggning.

Från dessa bestämmelser är dock staten samt vissa mindre, privata anläggningar undantagna. I tillståndsbeviset föreskrivas särskilda villkor och tyckes därför anläggningens tekniska anordningar, dess distributionsområde m. m. sådant angivs. Dessutom regleras i tillståndsbeviset de standardpris, som få debiteras av innehavaren för distribuerad energi. I vissa fall föreskrives också den maximala kvantitet av elektrisk energi, som får genereras. I själva verket tyckas alla elektriska anläggningar vara socialiserade, även om de anses tillhöra visst privat företag, enär 25 % av eventuellt uppkomna överskott skola efter räkenskapernas avslutande återbetalas till konsumenterna.

Holland.

Någon nämnvärd statlig verksamhet finnes för närvarande icke. Elektrifieringen tyckes hava genom privata initiativ och överenskommelser blivit relativt enhetlig ifråga om använda spänningar. Regeringen har visserligen tillsatt vissa kommittéer med uppgift att utarbeta förslag till landets elektrifiering i stort. Ett med anledning av dessa utredningar framlagt lagförslag har emellertid sedanmera återtagits, på grund av det motstånd, detsamma rönt från enskilt och kommunalt håll. För närvarande arbetar en ny kommitté på frågans vidare utredande.

Frankrike.

Anläggning och drift av alla slags elektriska kraftöverföringar regleras av bestämmelser i lagen av den 25 juni 1906. Denna lag avser icke kraftstationer, ej heller de apparater, som finns i kraftstationer eller andra byggnader. En kraftöverföring kan utföras antingen efter ett enkelt »tillstånd» eller efter »koncession». Tillståndet innebär inga kommersiella förpliktelser för företagaren, men ger honom inga

monopol eller privilegier. Koncessionen däremot ålägger företagaren vissa förpliktelser, men giver honom som ersättning vissa förmåner, särskilt beträffande tagande i anspråk av mark för ledningars framdragande. Man synes numera sträva efter att undvika förfarandet med tillstånd och endast använda koncession. Bland de villkor, som intagas i koncessionen märkas, att företagaren vid energiens försäljning icke får överstrida vissa maximalpris, däremot har man hittills icke prövat, om den föreslagna linjesträckningen är den mest ekonomiska eller om den passar in i ett större planmässigt ledningsnät. Ändringar i sådant avseende lära åstadkommas under hand på övertygelsens väg. Dock tillåtas inga avvikeler från normalt periodtal o. dyl.

Ministern för allmänna arbeten, som handlägger ifrågavarande ärenden, har till sitt förfogande särskilda centrala statsorgan för kontrollens utövande. Sålunda finnas en »Styrelse för vattenkraft och distribution av elektrisk energi» samt en »Elektricitetskommitté», vilken senare endast är rådgivande, men avger yttrande i alla de fall, som angivas i nyssnämnda lag, samt beträffande sådana frågor, som av vederbörande ministrar hänskjutas till kommittén. Kommittén består av 30 medlemmar, varav hälften äro statstjänstemän, tillsatta på förslag av vissa ministrar, och hälften representeranter för de stora elektriska industrierna, ävenledes tillsatta på förslag av ministerna. Statens kontroll utövas även genom lokala organ, nämligen genom vederbörande överingenjör inom Väg- och vattenbyggnadsstaten, vilken för ändamålet har sakunniga biträdien till hjälp. Kostnaderna för statskontrollen gäldas av företagarna enligt tariffer, som för varje år fastställas av ministern för allmänna arbeten.

Den franska staten är för närvarande mycket intresserad av ordnandet av stor-distributionen och härför erforderliga överföringar. Likväl utövar staten ingen egen verksamhet på detta område, ehuru den t. ex. i Elsass-Lothingen bekostat utförandet av de största ledningarna. Staten söker emellertid att åstadkomma enhetlighet i sådana anläggningar, som avse nyttiggörandet av Frankrikes vattenkraftkällor, och sker detta genom meddelande av koncessioner, varvid man påverkar företagaren att utföra anläggningarna på planmässigt sätt. Sålunda intagas i koncessionen bestämmelser om strömart, spänning, sättet för strömmens anskaffande och alstring m. m. Maximala kostnadstaxor för strömmens försäljning angivs.

Norge.

Statens ingripande å elektrifieringsområdet i Norge är synnerligen stort och utövas genom »Hovedstyret för vassdrags- og elektrisitetsvesendet», vilken styrelse motsvarar den svenska Vattenfallsstyrelsen. Genom Hovedstyret anläggas och drivas norska statens vattenkraftanläggningar och genom Hovedstyret utövas all den kontroll över även den enskilda verksamheten, vartill norska staten har rättighet. Även lokala organisationer finns, kallade »Elektrisitetsforsyningskommittéer», och som bildas en i varje fylke. I dessa kommittéer äro anställda överingenjörer samt under dem lydande personal, vilken till $\frac{2}{3}$ är avlönad av staten och till $\frac{1}{3}$ av fylket. Dessa kommittéer sortera i vissa avseenden under Hovedstyret. Vidare finnes en »Elektrisitetsforsyningskommision», vilken motsvarar den svenska Elektrifieringskommittén, och som verkställer utredningar om de olika fylkenas planmässiga elektrifiering.

Koncessionsförfarandet är långt utvecklat i Norge. Koncession erfordras för anläggningar, vilka föranleda ändring av ett vattendrags vattenföring samt för alla överföringsanläggningar och dessutom i vissa fall för förvärvande av vattenkraft. Numera inryckas i koncessionen villkor, avsedda att säkerställa den framtida utvecklingens planmässighet, varvid även tekniska och organisatoriska detaljer tagas i be-

traktande. Ävenså föreskrives ofta skyldighet till samarbete med andra företag. De villkor, som föreskrivas i koncessionen, äro ännu så länge ej bestämda genom lagstiftningen, i det att endast en allmän bestämmelse finnes, enligt vilken regeringen kan föreskriva sådana »villkor som antagas överensstämmende med statens och allmänhetens väl». Emellertid har den norska Elektrisitetsforsyningskommissionen ingivit ett förslag till ny lag, där koncessionsvillkoren närmare omtalas.

Beträffande nedanstående länder hava endast följande upplysningar erhållits:

Finland. Någon statlig institution finnes icke.

Schweiz. Landet är i huvudsak elektrifierat genom privata företag. Statsinstitution finnes ej.

Tyskland. Genom en lag av den 31 dec. 1919 har staten erhållit rätt till inlösen av alla elektriska överföringsanläggningar för högre spänning än 50 kV och av alla generatorstationer större än 5 000 kW. Vid behandling av frågor rörande rikets elektricitetsförvaltning betjänar sig regeringen av ett »Sidoråd», bestående av representeranter för landsting, riksråd m. fl. institutioner samt sakkunnige. Det har meddelats, att en ny lag skulle framläggas, i vilken ävenledes skulle inryckas bestämmelser rörande statens kontroll över tekniska och administrativa anordningar vid elektriska anläggningar.

Danmark. »Elektrisitetskommissionen» motsvarar närmast vår Elektriska Inspektion. Annan institution finnes ej.

Italien. Ingen statsinstitution finnes.

Stockholm den 15 februari 1923.

Nils Ekwall.

P. M.

rörande en rapport, avgiven till franska deputeradekammaren av deputeraden M. Queuille å den finanskommisions vägnar, som erhållit uppdrag att yttra sig om ett av regeringen framlagt lagförslag till underlättande, medels lån från staten, av landsbygdens elektrifiering vilken rapport bilagts kammarrens protokoll den 12 januari 1923.

Rapporten berör först ingående följande spörsmål:

- 1) de fördelar, som vinnas genom landsbygdens elektrifiering,
- 2) denna elektrifierings nuvarande läge,
- 3) de finansiella svårigheter, som resa sig mot dess genomförande, och de olika lösningar av dessa svårigheter, vilka kunna föreslås.

Resultatet av denna undersökning sammanfattas sålunda:

I. Landsbygdens elektrifiering är av stor betydelse för befolkningens kvarhållande vid jordbruket med hänsyn till därav följande förbättring i förutsättningarna för befolkningens liv och arbete.

II. Den elektriska energien kan lätt framledas till gårdar och byar endast om för energiens distribution lämpliga föreskrifter uppställas i sammanhang med uppgörande av planer för anordnande av hydroelektriska kraftföretag, med beviljande av koncession för högspänningssljner och med godkännande av planer för våra järnvägars elektrifiering.

III. *Landsbygdsnäten — även om de sälunda gynnas — kunna ej med sina små inkomster bära utgifterna för räntor, amortering, drift och underhåll m. m. Endast om de närmast intresserade eller de lokala sammanslutningarna göra uppföringar, eller om staten bidrager till anläggningskostnaderna, kunna de utföras och hållas vid liv.*

IV. Statens hjälp bör utgå både i form av långtidslån med reducerad ränta och av rena bidrag (subventions). Om man i nuvarande finansiella läge icke alltid kan bevilja sådana bidrag i form av kontanta medel, böra de beviljas även i form av amorteringsannuiteter för en del av de lån, som upptagits av de sammanslutningar, vilka bygga landsbygdsnäten.

I anslutning till dessa riktlinjer har kommissionen framlagt ett lagförslag, som i vissa avseenden avviker från regeringspropositionen.

Det torde vara av intresse att i korthet redogöra för det huvudsakliga av det förstnämnda lagförslagets innehörd och dess mera betydande avvikelse från det sistnämnda.

I regeringsförslaget angavs, att lånene skulle beviljas endera av jordbruks- och finansministrarna eller av »l'office national du crédit agricole» (en centralorganisation för jordbrukskredit), beroende på låntagarnas beskaffenhet och organisation. Kommissionen förordar l'office national för alla låns utlämnande, enär denna institution har lättare former samt bättre kan bedöma låntagarnas ekonomiska förhållanden och de säkerheter, som ligga till grund för lånene. Dessutom onödiggöres härigenom inrättandet av en särskild byrå i vederbörande ministerium, vilket är av särskild betydelse under nuvarande förhållanden, då man söker inskränka statens tjänstemanna-personal. »L'office national» har redan i lag av den 5 aug. 1920 bemynthigats bevilja lån till jordbruksammanslutningar på lång tid mot 2 % ränta samt utlämnat sådana lån till ett belopp över 50 milj. francs, varav omkring 23.70 milj. för anläggning av elektriska landsbygdsnät.

Staten skulle enligt regeringsförslaget lämna penningar åt »l'office» mot 4 % ränta och »l'office» ej få taga högre ränta än 4 % på de medel, som redan av staten lämnats till 3.60 %. Således en marginal på 0.40 % till täckande av omkostnaderna för »l'office». Kommissionen föreslår denna marginals nedsättande till 0.20 % samt bestämmande av räntesatsen för statens lån till »l'office» och för dennas utlåning till 2.80 resp. 3 %.

I båda förslagen föreskrives, att en särskild sakunnig kommission skall inrättas för att avgöra utlåtande om lånearökningserna. Denha kommission framhålls såsom särskilt betydelsefull, i det den skall bedöma de olika anläggningarnas beskaffenhet och livskraft och därmed ock deras värde.

Likaledes innehålla båda lagförslagen bestämmelser dels om att ett lånens storlek i intet fall får överstiga det belopp, som vederbörande sammanslutning själv faktiskt betalar, dels att garanti skall lämnas av vederbörande departement. Finanskommissionens lagförslag upptager fakultativt garanti av vederbörande kommuner.

För att underlätta uppbringande av penningar för ändamålet sätter finanskommissionen för övrigt i fråga om ej kommunala eller interkommunala lån, som upptagas för landsbygdselektrifierungens genomförande, borde under exempelvis en 10-års-period bliva befriade från eljes utgående skatt på obligationer.

I kommissionens lagförslag är införd en ny artikel 4, som icke återfinnes i regeringsförslaget. Den innehåller bestämmelsen om att efter beslut av jordbruksministern en del av annuiteterna för lån, upptagna på olika håll av sammanslutningar i och för byggande av landsbygdsnät, skall kunna täckas medels årliga statsbidrag.

Det högsta lånbelopp, som staten skall kunna lämna l'office national till följd av föreliggande lagförslag, är 600 milj. francs.

Stockholm den 22 februari 1923.

F. Vilh. Hansen.

Fortsättning från omslagets andra sida.

51. Förslag angående lapparnas renskötsel m. m. Beckman. 136 s. S.
52. Förslag till stadga angående nomadundervisningen i riket samt till instruktion för nomadskolinspektören. Beckman. 52 s. S.
53. Statens kolonisationsnämnds berättelse 1918–1922. Marcus. 37 s. Jo.
54. Betänkande angående regelbunden automobiltrafik samt angående maskinell vägtrafik i de nordliga linjen. Tullberg. 191 s. K.
55. Skolöverstyrelsens folkskolutredning. Betänkande och förslag angående statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskolevisenhet i riket. Beckman. 110 s. E.
56. Sammanfattning av utlåtanden och yttranden i anledning av skolkommissionens den 28 april 1922 avgivna betänkande. Norstedt. 334 s. E.
57. Vid virkesmätning erforderliga relationstal. Norstedt. 172 s. Jo.
58. Förslag rörande tillgodogörande av kronans fiskevatten. Marcus. 112 s. Jo.
59. Allmänfarliga brott. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 5. Av J. C. W. Thyren. Lund, Berlin. vj. 234 s. Ju.
60. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 8. Utredning beträffande de allmänna förutsättningarna med avseende å krafttillgångar, kraftbehov och kraftöverföring för elektrifiering av Sveriges olika kraftdistrikter. Beckman. 28 s. 4 kart. 2 väggkartor i särskild bilaga. Jo.
61. Utredning och förslag angående de enskilda järnvägarnas bokföring. Norstedt. (4), 150 s. K.
62. 1921 års lönekommitté. Betänkande angående ordförandet av kvinnliga befattningshavares avlösnings- och pensionsförfållanden m. m. Marcus. viij, 268 s. Fi.
63. Handledning vid utarbetandet av brandordningar för städer, köpingar och municipalsamhällen. Marcus. 28 s. K.
64. V. P. M. med utkast till lag om gruppbolag för enskilda järnvägar. Beckman. 49 s. 1 karta. K.
65. Förbättrade sjöfartsförbindelser mellan Sverige och Finland. Tullberg. 85 s. 5 bilagor. K.
66. Sammanfattning av utlåtanden och yttranden i anledning av skolkommissionens betänkande. Senare delen. 1. Tilligg till förra delen (betänkandet 1–4). 2. Betänkandet 5. Norstedt. 207 s. E.
67. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 10. Utredning beträffande planmässig elektrifiering av landsbygden inom Gävleborgs län. Beckman. 69 s. 4 kartor. Jo.
68. Yttrande och förslag i fråga om revision av gällande avlösningsbestämmelser för statsdepartement m. fl. verk. Marcus. 123 s. Fi.
- 69–70. Betänkande om inkomst- och förmögenhetsskatt. 1. Förslag till förordning jämte motivering. 172 s. 2. Särskilda utredningar. 87, 48 s. Tullberg. Fi.
71. Kyrkofondskommittén. Betänkande och förslag angående förvaltningen av kyrkofonden och övriga till prästerskapets avlöning anslagna medel. Marcus. 285 s. E.
72. Kungl. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 21. Kart redogörelse för elektrifieringskommitténs verksamhet samt förslag till organisation av statens verksamhet beträffande landets elektrifiering. Beckman. 34 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivs utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

Statens offentliga utredningar 1923

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fängvård.

- Utdrning rör. städernas domstolsväsen. [1923: 6]
Förslag till strafflag, allmänna delen, samt till lag ang. villkorlig frigivning. [1923: 9]
Betänkande och förslag rörande förvaring av förminkat tillräcknäiga förbrytare m. m. [1923: 36]
Sammandrag av yttranden över stadsplanelägskommitténs samt bostadskommissionens betänkanden. [1923: 46]
Förberedande utkast till strafflag. Allmänfarliga brott. [1923: 59]

Statsförfatning. Allmän statsförvaltning.

- Folkomröstningskommitténs utredningar. 3. Folkomröstningsinstitutet i den schweiziska demokratien. [1923: 10] 4. Folkomröstningsinstitutet i Nordamerikas förenta stater. [1923: 8] 5. Folkomröstningsinstitutet utanför Schweiz och Förenta staterna. [1923: 20]
Folkomröstningskommitténs betänkande ang. decisiv folkomröstning. [1923: 19]
Betänkande och förslag i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster. 3. [1923: 22]
Betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare i domsagorna m. m. [1923: 27]
Kommunikationsverkens lönekommitté. 5. [1923: 47]
1921 års lönekommitté. [1923: 62]
Revision av avlöningsbestämmelser för statsdepartement m. fl. verk. [1923: 68]

Kommunalförvaltning.

- Kommunalförfatningssäkunnigas betänkande. 4. [1923: 18]
Efterskrift till Om röstsammanräkning vid kommunala val. [1923: 38]
Om röstsammanräkning vid kommunala val. Andra upplagan. [1923: 39]

Statens och kommunernas finansväsen.

- Magistraternas befriande från ansvar för kronouppbörden m. m. [1923: 1]
Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 18. Den svenska mekaniska verkstadindustriens utveckling intill krigsutbrottet. [1923: 31] 19. Sveriges bryggeri-industri. [1923: 32] 20. Garveriindustriens produktionsförhållanden. [1923: 33] 21. Kvalitetsfrågan hos det svenska vetet. [1923: 34] 22. Tabeller ang. industriens utveckling. [1923: 37] 23. De svenska järn- och metallindustriernas utveckling. [1923: 44] 24. Undersökning ang. jorddegendomsvärdens utveckling i Sverige och vissa främmande länder. [1923: 45]
Förslag till tullstadga. [1923: 43]
Betänkande om inkomst- och förmögenhetsskatt. 1. Förslag till förordning jämte motivering. [1923: 69] 2. Särskilda utredningar. [1923: 70]

Politi.

- Förslag till lag om lösdrivares behandling. [1923: 2]
Betänkande med förslag till förordning ang. tillverkning av brännvin m. m. [1923: 28]
Handledning vid utarbetandet av brandordningar för städer, köpingar och municipalsamhällen. [1923: 63]

Socialpolitik.

- Den industriella demokratiens problem. 1. [1923: 29] 2. [1923: 30]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringssväsen.

- K. Elektrifieringskommitténs meddelanden. 6. Ang. lämpliga distributionssystem. [1923: 24] 8. Ang. kraft tillgångar och kraftbehov m. m. [1923: 60] 10. Ang. elektrifiering av landsbygden inom Gävleborgs län. [1923: 67]. 21. Redogörelse för kommitténs verksamhet samt förslag till organisation m. m. (Slutbetänkande.) [1923: 72]

Redegörelse angående elektrisk Kraftoverföring fra Norge till Danmark. [1923: 50]

Förslag angående lapparnas renskötsel m. m. [1923: 51]

Fast egendom. Jordbruk med blänringar.

- Spannmålsmarknadssäkunnigas betänkande. [1923: 8]
Betänkande ang. det eccllesiastika arrendeväsendet. [1923: 12]
Inventering av odlingsjord längs Inlandsbanan. [1923: 25]
Jordkommissionens betänkanden. 6. [1923: 40]
Lagerhus- och kylhuskommitténs betänkande. 2. [1923: 42]
Anvisningar rörande vissa åtgärder för ökad spannmålsbelåning. [1923: 48]
Statens kolonisationsnämnds berättelse 1918—1922. [1923: 53]
Förslag rörande tillgodogörande av kronans fiskevatten. [1923: 58]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Vid virkesmätning erforderliga relationstal. [1923: 67]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

- Statens ställning till järnvägarna i främmande länder. [1923: 7]
Utdrning rörande Strömsholms kanal. [1923: 11]
Vägkommissionens betänkanden. 4. [1923: 13]
Förslag till avtal rör. Stockholms bangårdstråga. [1923: 14]
Betänkande ang. Stockholms förortsbanefråga. [1923: 21]
Statens ställning till järnvägarna i Sverige. [1923: 49]
Betänkande ang. regelbunden automobilbilfrikt m. m. [1923: 54]
De enskilda järnvägarnas bokföring. [1923: 61]
V. P. M. med utkast till lag om gruppbolag för enskilda järnvägar. [1923: 64]
Förbättrade sjöfartsförbindelser mellan Sverige och Finland. [1923: 65]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

- Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.
Betänkande med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. [1923: 4]
Skolkommisionens betänkande. 5. Organisatoriska och ekonomiska utredningar. [1923: 5] 6. Om rätt för elever, utexaminerade från statens högre lärarinnesceminariet, att vinna inträde vid universitet och där avlägga examen samt om folkskollärares fortbildning i vetenskapligt avseende. [1923: 41]

- Förslag till ändringar i jordfastningslagen m. m. [1923: 23]
1921 års pensionskommittés betänkande 2 ang. beredande av förbättrad pensionering från prästerskapets änke- och pupillkassa m. m. [1923: 26]
Samorganisation av riksdaysbiblioteket och den centrala statsförvaltningen i bok- och biblioteksavseende. [1923: 35]
Förslag till stadga angående nomadundervisningen m. m. [1923: 52]
Betänkande och förslag ang. statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket. [1923: 55]
Sammanfattnings av utläranden i anledning av skolkommisionens betänkande. [1923: 56] Senare delen. [1923: 66]
Kyrkofondskommittén. Betänkande och förslag ang. förvaltningen av kyrkofonden m. m. [1923: 71]

Försvarsväsen.

- Försvarsrevisionens betänkande. 3. Del 1. Inledande avdelning, lantförsvaret. [1923: 15] Del 2. Sjöförsvaret, sammanfattnings av revisionens förslag, särskilda yttranden. [1923: 16] Del 3. Bilagor. [1923: 17]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.